

Jesus, Peter og os

Konfirmandarrangement 2005

Indhold

.....i Roskilde	side 3
Biskop Jan Lindhardt: "Peter"	side 5
Tidstavle	side 7
Kristus og Peter. En historie om tro og tvivl.	side 8
Den katolske Peter	side 14
En krop - mange opgaver. Du gør en forskel	side 16
Anette Kruse: "Peter og de andre apostle i Roskilde domkirke"	side 18
Apostlenes særlige mærkedage	side 21
Quiz for konfirmander (kopiark)	side 23
Finn Evald: "Sangtekniske råd"	side 24
Os og kirken. <i>Vi kommer til din kirke, Gud</i>	side 25
Kristus og mig. <i>Du, Herre Krist</i>	side 29
Hvorfor skulle Jesus dø? <i>Hil dig, frelser og forsoner</i>	side 31
Korsfæstelsen	side 34
Hvad er miskundhed? <i>Til himlene rækker din miskundhed</i>	side 35
Litteratur og materialer	side 37
Plan over Roskilde Domkirke	side 39

**Se også arrangementets hjemmeside:
www.roskildestiftmedieudvalg.dk/peter**

*Forsideillustration: Peter på orgelfacaden, Roskilde Domkirke
Billedskærerarbejde af Casper Lubbecke, 1654
Foto: Flemming G. Rasmussen, Roskilde
Bagsideillustration: Roskilde Stiftsegl*

... i Roskilde

Roskildebispens gamle, runde segl, er formentlig landets ældste stiftssegel. Stiftsseglets ældste udgave er fra 1294, men seglet findes også på bispens contrasegl fra 1251 – som altså er tidligere – på rigsarkivet i Stockholm. Seglet bærer følgende indskrift i majuskler: SIGILLUM EPISCOPI ROSKILDENSIS. Midt i seglet flankeres et græsk kors af to opadvendte nøgler med korssymboler. Nøglerne henviser til den myndighed og magt apostlene og ifl. katolsk opfattelse især apostlen Peter får af Jesus, en magt til at løse og binde.

Nøglerne på seglet understreger altså samtidig den apostoliske succession og Roskilde-embedets legitimitet.

Roskilde stiftssegel

På domkirkens orgelfacade ses et af kirkens få udskårne billeder af Peter.

Også dette er - selvom det stammer fra 1654 - et 'katolsk' billede, som man kan undre sig over har fundet plads i en luthersk-evangelisk kirke.

Billedet viser apostlen, barfodet og ligesom på vandring. Selvom Peter står med højre fod på en stor sten eller trædepude, er der samtidig en bevægelse i billedet, som de folderige bølgende gevandter fremhæver. Peter bærer en grønlig-gylden kjortel, den liturgiske trinitatis-farve, og over den en rød rejsekappe, hvis kulør både signalerer gejst og peger frem til det martyrium, han er også på vej til. Billedet er meget kraftfuldt. Peterfiguren virker stærk og sej. Hans øjne lyser målrettet og de-

termineret, samtidig fremad og opad. Der er et fast drag om munden. I højrehånden holder Peter en blå bog med det troens evangelium, han forkyn-der, mens den løftede venstre hånd griber fast om to krydsede gyldne og opadvendte nøgler, symbolet på hans læremyndighed. Nøglerne har korsets symbol og er her hjerteformede. Peters højre fod står plantet på noget, der ligner en sort sten. Det kan være en reference til Matthæus 16,18, hvor Peter af Jesus kaldes den klippe, hvorpå kirken skal bygges, altså igen en reference til nøglemagten. Men det må i protestantisk sammenhæng også være tilladt at se klippen som en henvisning til Kristus selv, som den sande klippe, troen, håbet og kærligheden hviler på (jf. fx Matthæus 7,24 ff.).

Således udlagt bliver orgelfacadens Peter nærmest en barok pendant til Haugen Sørensens velkendte motiv af 'vandringsmanden'.

I evangelisk-luthersk sammenhæng er det de almenmenneskelige træk ved Peter-figuren, der er væsentlige og især forholdet mellem Jesus Kristus og Peter. Her er apostlen ikke et særligt fremhævet eller særlig fremragende menneske, der har en enestående tro og tilkendes en enestående position. Han er slet og ret et menneske, der tvivler og tror. En der gerne vil, men ikke kan, når det kommer til de barske realiteter. En, der bliver fanget af noget, der er langt større end han selv – som en fisk, der fanges – og så selv bliver en ildsjæl, der igangsætter og fanger ind. Nu ikke længere fisk, som tidligere men mennesker. For Peter er der et før og et efter det skelsættende møde med Kristus.

Om forløb og arrangement

Konfirmandtræffet løber dette år af stabelen den 2. november i Roskilde domkirke og Palægård.

Alle deltagere opfordres til forinden at have arbejdet med arrangementets emne i en forberedelsesfase. Det vil kvalificere konfirmandernes viden om emnet og højne deres udbytte af arrangementet i stiftsbyen.

Ved gudstjenesten i Domkirken vil sognepræst Lars Poulsen, Pedersborg, udlægge fortællingen om Jesus og Peter og os og organist Finn Evald lede sangen. For showet i Palæets gård står Anders Lund Madsen.

Roskilde Stifts medieudvalg er ansvarlig for arrangementets hjemmeside www.roskildestiftmedieudvalg.dk/peter

Efter mødet i Roskilde vil deltagerne som sædvanlig blive bedt om en evaluering af det samlede forløb.

Om materialet

Hensigten med materialet er at inspirere præster, sognemedhjælpere & kateketer og andre interesserede til at arbejde med emnet for årets konfirmandtræf i Roskilde. Det er desuden håbet, at lærere vil tage emnet op og anvende materialet i skolesammenhæng. Af hensyn til denne brugergruppe er materialet forsynet med udførlige skrift-henvisninger.

Hensigten med det store materiale er ikke, at man skal gennemgå alt slavisk.

Baggrundshæftet er udarbejdet til orientering og inspiration og giver ideer til konfirmationsforberedelsen. Introduktionen til salmerne, der skal synges ved gudstjenesten i Roskilde, er samtidig udarbejdet, så den kan fungere som et selvstændigt materiale til et salmesangsarrangement.

Det kan være en idé at plukke ud af baggrundsmaterialet og mixe det med egne overvejelser og projekter.

Udfra det forhold, at vi både underviser og lærer med alle sanser og intelligenser er det oplagt at variere arbejdsformerne. Blandt derfor gerne i de enkelte lektioner én salme, en tekst, evt. fortælling, med billedmateriale og kreativitet. Kun fantasien begrænser mulighederne!

Materialet består af følgende

- baggrundshæfte, som er tilgængeligt elektronisk www.roskildestiftmedieudvalg.dk/peter
- en trykt quickguide med ideer til to dobbeltlektioner (udsendes til alle stiftets præster)
- overheads til undervisningsmaterialet
- salmesangshæfte til konfirmanderne
- de indsungne salmemelodier
- arrangementets hjemmeside, med links, opdatering, m.v. www.roskildestiftmedieudvalg.dk/peter

Konfirmanderne skal synge følgende salmer i Roskilde

DDS 478: *Vi kommer til din kirke, Gud*

DDS 52: *Du, Herre Krist*

DDS 192: *Hil dig, frelser og forsoner*

DDS 31: *Til himlene rækker din miskundhed, Gud*

Quickguiden er udarbejdet af sognepræst Jes Nysten og religionspædagogisk konsulent Hanne Toftager, Roskilde Stifts Religionspædagogiske Udvalg. I baggrundsmaterialet introducerer biskop Jan Lindhardt til årets tema. Museumsinspektør ved Roskilde domkirke, Anette Kruse, fortæller om "Peter og de andre apostle i Roskilde domkirke" og organist Finn Evald giver sangtekniske råd. For resten af materialet står Hanne Toftager.

Illustrationer

Kunstneren Karl Hejlesen, Tølløse, har velvilligt stillet følgende billeder til rådighed for dette materiale:

Fiskenet. "Det store fiskedræt", Lucas 5. Træsnit, sommer 1972.

"Sild", Træsnit, ca. 1980

"Peters udfrielse fra fængslet.", Oliemaleri, 2004

Historien bag dette billede er flg.: Billedet er malet til IBTS, International Baptist Theological Seminary, Prag. Europæiske lande er blevet anmodet om at bidrage med malerier til det nye seminarium, der har til huse i de bygninger, hvor Stalin og Hitler tidligere havde hovedkvarter.

Danmark bidrager med dette billede, som er et af i alt 51 billeder fra forskellige europæiske lande.

Foto af Peter på orgelfacaden i Roskilde Domkirke: Flemming G. Rasmussen, Roskilde.

Fotografiske optagelser fra Roskilde domkirke: "Peter opvækker Tabitha", "Kristi himmelfart", "I Getsemane have": Lars Chr. Hartig.

Foto side 25 : sognepræst Finn Dyrhagen

Foto fra Elmelunde og Keldby kirker: Kjeld Larsen, Stege.

Illustration af Jesu korsfæstelse, ukendt kunstner. Fra bibelhåndskrift, ca. 1150-60.

Billede af Roskilde bispeembedes segl

Skulle ophavsretten på nogen måde være krænket er dette sket utilsigtet. Retsmæssige krav vil i denne forbindelse blive honoreret, som havde tilladelse været indhentet.

Materialet er sat og produceret hos Fila Offset Aps. Hovedgaden 9, 2690 Karlslunde lars@filaoffset.dk; tlf. 46 15 32 45.

For alle bidrag til materialet takkes hermed.

Forfattere og kunstnere/fotografer har copyright til materialet.

Peter

af Jan Lindhardt

Apostlen Peter er en mærkelig skikkelse. Han er den discipel vi ved mest om, fordi der står så meget i de skrifter vi kalder evangelierne (som der er fire af, skrevet af Matthæus, Markus, Lukas og Johannes) og desuden finder vi ham også som den ene hovedperson i det skrift der handler om apostlene og deres rejser og gerninger.

Den anden hovedperson hed Paulus og ham kender vi især gennem de breve, han selv har skrevet. Peter har også skrevet to små breve, som er med i Det nye Testamente, men det er ikke nær så meget som Paulus. Og måske er det endda ikke engang ham selv der har skrevet, men en anden, der har kaldt sig Peter

Peter er den vigtigste af apostlene og det kan man se deraf, at han er den første som Jesus vælger til at være discipel. Hermed er ikke sagt at han var den klogeste. Han troede fx ikke rigtigt på Jesus, den første gang han mødte ham, men tvivlede på at Jesus kunne hjælpe ham med at fange fisk (Lukas 5). Men Jesus gjorde her et af sine første undere og Peter fik et net fuldt af fisk, og så var han godt klar over at Jesus ikke var nogen helt almindelig mand.

Oprindelig hed han ikke Peter, men Simon. Peter er et tilnavn som Jesus giver ham og det betyder klippe og hermed vil han sige at det er Peter, der skal forkynde Jesus' budskab ud i verden efter at han selv ikke er mere, fordi han er død og opstanden. Engang spørger Jesus Peter, hvem han tror at Jesus i virkeligheden er, og Peter svarer "Du er Kristus, den levende Guds søn" (Matthæus 16), og Jesus siger så anerkendende til ham: „Du er den klippe (som navnet Peter betyder) som jeg vil bygge kirken på“, altså et godt og stærkt fundament“.

Det er disse ord som paven har taget til sig. Senere hen drog Peter måske til Rom og blev slået ihjel her omkring år 64 og begravet dér hvor Peters-kirken nu ligger, verdens største kirke. Den er altså næsten bogstaveligt bygget ovenpå Peter, i hvert fald hans grav, og paverne har derfor hævdet at de var Peters efterfølgere, og derfor

skulle man tage deres ord for lige så sande som Peters ord. Til ham havde Jesus nemlig sagt at han skulle have himmeriges nøgler og hvad han bandt på jorden, skulle være bundet i himlen og hvad han løste på jorden, skulle være løst i himlen. Måske et lidt mærkeligt udtryk, men det betyder at Jesus i sin himmel står bag Peter og hvad han gør på jorden. Dette mener paven også gælder ham, og derfor har han foruden bispestav også to nøgler som kendetegn.

Nu er vi jo ikke katolikker og derfor mener vi ikke at paven specielt skulle være Peters efterfølger, selvom han bor ved siden af verdens største kirke. Jesus giver da også den samme "nøglemagt" til

Peter på hvælvingen. Elmelunde kirke.

hele menigheden og ikke blot til Peter lidt senere (Matthæus 18), og det henholder protestanter sig til. Vi står alle lige overfor Gud.

Alligevel er der noget spændende ved at det netop er Peter, der af Jesus udpeges til at være en troens klippe og endda får navnet "klippe" (Peter). Ved flere lejligheder viser han nemlig at han ikke helt har forstået, hvad det var Jesus ville, fx da Jesus tager ham og andre disciple op på et bjerg for at de kan møde Moses og Elias i et blændende lys. Peter tror at de skal blive deroppe, og han vil til at bygge hytter, men han har helt misforstået situationen, for disciplene er slet ikke færdige med deres arbejde her på jorden (Mathæus 17). En anden gang går han i rette med Jesus, der taler om sin kommende død og opstandelse, hvilket Peter afviser som usandt. Og Jesus bliver aldeles rasende på ham og siger "Vig bag mig, satan" (Markus 8). Man skulle næsten tro at Jesus opfatter Peter som en slags frister, der vil lokke ham væk fra den vej, han er forudbestemt til at gå.

Og værre bliver det da Jesus er blevet taget fange og Peter bliver genkendt af folk, der mener at have set ham i selskab med Jesus. Det benægter Peter energisk hele tre gange og lader på denne måde sin herre i stikken.

Der kan også siges mange gode ting om Peter. Fx holdt han i pinsen efter at Jesus var faret til himmels (på Kristi himmelfartsdag) så god en prædiken at hen ved 3000 mennesker blev omvendt til den kristne tro. Og Jesus havde så meget tillid til ham at han ikke blot udnævnte ham til at være klippe, men også til at være "menneskefisker" i stedet for fisker, som han var inden han traf Jesus.

Alligevel er det tankevækkende at den kristne kirkes grundlag – eller i hvert fald en vigtig del af det hviler på en nøgleperson, der mildest talt var noget ustabil i sit forhold til Jesus.

På en måde er det opmuntrende og glædeligt at Jesus kan bruge en som Peter, der ikke var uden svigt. Det tyder på, at han også kan bruge sådan nogle som os, der heller ikke altid er for gode til at gøre det vi skal. Peter kan man kalde et skrøbeligt kar, men han er trods alt fyldt af glæde over og tro på Jesus. Men et kar bestemmer jo heller ikke altid hvad det skal indeholde. Det afhænger snarere af, hvad andre fylder i det. Og den kristne glæder sig over at han har været så heldig at møde Jesus i de fortællinger vi har om ham og i kirkens forkyndelse. Vi ved at Jesus lever efter sin opstandelse og derfor stadig er os nær i vort liv, til trøst, glæde og kærlighed.

Tidstavle

Augustus' principat og kejserdømme	27 f.Kr.-14 e.Kr.
Herodes d. Store dør	4. f.Kr.
Jesu fødsel	omkring år 0 (år 4 f.Kr.?)
Kejser Tiberius	14-37 e.Kr.
Pontius Pilatus er prokurator, statholder i Judæa	26-36 e.Kr.
Jesu offentlige virksomhed og Jesu død	ca. år 30 (år 33?)
Peter og de øvrige disciple kaldes. Efter Jesu død prædiker apostlene om Jesus Kristus i oikumene, det romerske rige	fra ca. år 30
Kejser Nero	54-68 e.Kr.
Paulus korresponderer løbende med de menigheder han har grundlagt i bl.a. Grækenland og med menigheden i Rom	
Peter og Paulus kommer til Rom	
Den neronianske forfølgelse	ca. 64
Mange kristne lider martyrdøden, ifl. traditionen også Peter og Paulus.	
Peter begravnes ifølge traditionen på Mons Vaticanus, i Rom	

Kristus og Peter

en historie om tro og tvivl

Kristus og Peter kalder Niels Larsen Stevns et af sine billeder. (Se *Det Nye Testamente illustreret med værker fra kunstens historie*, s.118).

Karl Hejlesen, der har bidraget til nærværende materiale med flere illustrationer, kendte Niels Larsen Stevns og har berettet, hvorledes han kæmpede for at tro i en kølig og rationel verden, hvor troens mulighed kunne være vanskelig at fastholde. Han knyttede hånden og bekendte troen på Kristus, som Peter gør det på hans billede, mens han følger efter Kristus.

Peter-figuren har fascineret og inspireret mange bl.a. Peter Madsen, som i *Menneskesønnen* gør Peter til synsvinkelbærer og fortæller af evangeliet.

Den katolske kirkes eksponering af Peter-figuren og af embedet er formentlig grund til en vis tilbageholdenhed overfor ham hos Luther. Luther

accentuerer den paulinske linje og tanken om kirken som en krop bestående af mange legemsdele med hver sin nødvendige funktion. Luther afviser med tanken om det almindelige præstedømme et kvalitativt skel mellem gejstlighed og lægfolk. Jævnbyrdigheden er evangelisk, ifølge Paulus – og Luther.

Derfor er det evangelisk set ikke Peter, der holder nøglen til Himmerigets port. Nøglen til Gudsrige er Kristus selv, den korsfæstede.

Det Nye Testaments beretning om Simon Peter må derfor, som nævnt, læses som en historie om tro og tvivl, der koncentrerer sig i påskens forløb. I det følgende skal den skitseres i hovedtræk og kronologisk.

Ved søen i Galilæa drives der fiskeri. En af fiskerne er Jonas, der ejer en båd og han knokler

Karl Hejlesen: *Fiskenet*

sammen med sønnerne Simon og Andreas i et arbejds- og livsfællesskab (Markus 1.16 ff. med parr.). De to brødre bliver sammen med et andet brødreparr, der også er fiskere, Johannes og Jakob Zebedæussen, Jesu første elever eller disciple. De er helt almindelige mennesker. De er hverken rige, intellektuelle, indflydelsesrige eller på nogen anden måde personer, folk ser op til, men "jævne og ulærde mænd" (Apostlenes Gerninger 4,13). Ifølge den romerske magt, der på Jesu tid havde besat Israel, havde disse mennesker ikke engang statsborgerskab, dvs. de havde ingen status eller rettigheder i forhold til romersk lov.

Jesus må have gjort et stort indtryk på fiskerne. For det fortælles, at de forlader deres fiskegarn og "straks" følger med Jesus, da han beder dem om det. De forlader både deres familie og deres hjem i byen Kapernaum. Peter har været gift – det fremgår jo, at Jesus engang kurerede hans svigermor, da hun lå syg af feber (Markus 1,30). Han har sikkert også haft børn – udover forældre - at forsørge. Og alligevel kvitter han jobbet som fisker og dermed en nogenlunde fast indtægt. Det var både uhørt og umoralsk at slippe familie og alting på den måde, som at være ligeglad.

Evangelisten Lukas fortæller i "Peters fiskefangst" (Lukas 5,1-11), at fiskerne ved Genesaret sø

måtte slide hårdt i det og fiske også om natten. Deres tilværelse var barsk og undertiden fangede de ingenting. Engang, da de havde fisket hele natten uden at få fisk i nettene, siger Jesus til Peter, at han skal kaste fiskegarnene ud i søen igen. Peter og hans kammerater gør det, og de får så stor fangst som aldrig før.

Den fangst får Peter til at forstå: Både om Jesus, at han er Herre, Guds søn – og noget om sig selv, at han er syndig, dvs. et menneske, der har brug for hjælp. Begivenheden får ham til at starte på en frisk. Han får besked af Jesus besked om, at han ikke mere skal fange fisk. Han skal fiske mennesker. Det vil med tiden vise sig mere besværligt. Men posten som discipel søger Peter ikke selv - han får et prik på skulderen, bliver 'headhunted', udpeget, til det.

Peters anden bekendelse af Jesus som Guds søn finder sted en nat det er uvejr, og disciplenes båd er i havsnød på søen (Matthæus 14,22-33). Jesus kommer vandrende på vandet for at være hos dem. Men disciplene tror ikke deres egne øjne. De tvivler og anser Jesus for at være et spøgelse.

Peter beder Jesus om et bevis på, at det er ham – og da Jesus kalder på disciplen, træder han ud på vandet og kan også gå på det, hen til Jesus. Først da Peter begynder at tvivle og blive bange for stor-

men, der er det symbolske udtryk for kaos, falder han i. Reddet op i båden igen, bekender han at Jesus er Guds søn. Tvivl og tro følges altså ad.

Det samme mønster ses i Peters – tredje - bekendelse af Jesus som Guds søn, Matthæus 16,16-20.

Den tro, Peter bekender, stammer ikke fra ham selv, siger Jesus – den kommer til ham udefra. Fra Gud.

Tro på Gud kommer altså fra Gud selv og er udtryk for, at Gud kommer mennesket i møde - som Jesus kommer til de bange disciple i båden, og vækker deres tro - som en tillid der gør at de får mod.

Hvor sprød tillid og tro imidlertid kan være, viser sig straks efter, idet Peter på det bestemteste og med de bedste intentioner fraråder Jesus at tage til hovedstaden Jerusalem, så der ikke skal ske ham noget. "Vig bag mig, Satan! Du vil bringe mig til fald. For du vil ikke, hvad Gud vil, men hvad mennesker vil." (Matthæus 16,23). Det er barske ord, Jesus kvitterer med – ord der igen pointerer, at tro og tvivl følges ad. Tro er altså ikke noget eller en viden, man har eller kan opnå én gang for alle, det er ikke en 'helle', man kan stå urokket fast på. Tro afløses det næste øjeblik af tvivl, som bl.a. er det, at ville bestemme det hele selv.

I forbindelse med den jødiske påske, som jøderne fejrer som en eviggyldig ordning til minde om folkets udfrielse fra Ægypten (II Mosebog, kap. 12), valfarter Jesus sammen med sine disciple til Jerusalem.

Efter at Jesus palmesøndag er redet ind i Jerusalem og hyldet som frelser (Markus 11,1-18 med parr.) tager begivenhederne fart; og det ender jo med, at han henrettes ved korsfæstelse i forbindelse med den jødiske fest.

Samme aften, som en af Jesu venner angiver ham og han arresteres i Getsemane Have, har fællesskabet spist et sidste aftensmåltid, der formentlig er det jødiske påskemåltid. Denne aften indstifter Jesus nadveren (Lukas 22 med parr.) og han fortæller, hvad der vil og skal ske. Bl.a. at en af disciplene er forræder.

NT beretter, at Judas Iskariot er den, der angiver Jesus, og antyder det mulige motiv, at Judas var disciplenes 'kassimester' og en tyv, der havde stukket lidt til side til sig selv, hvorfor han nu havde brug for de 30 sølvmonter, han fik i bestikkelsespenge. Meget taler nu for, at der kan have været politiske motiver til forræderiet og at Judas var frustreret over, at Jesus ikke ville stille sig i spidsen for et væbnet (guerilla-)oprør imod

den romerske besættelses-magt. Hver gang Judas Iskariots navn forekommer i NT betegnes Judas som „ham, der forrådte ham“ (sc. Jesus).

Men pointen er, at den ene discipel ikke har noget at lade den anden høre. Disciplene er – som vi - alle lige gode om at svigte.

Når en del nyere gengivelser af den sidste nadver, som fx Johan Thomas Skovgaards glasmosaik af nadveren i Messiaskirken i Charlottenlund, lader en af pladserne ved bordet stå tom, så er det ikke for at antyde, at Judas allerede har forladt selskabet for at angive Jesus til det jødiske råd. Men det er for at fremhæve, at forræderens plads er ledig, i.e. at hvert menneske er en Judas - en der svigter, og falder fra, går egne veje, er uren.

Også Peter, der forsikrer og bedyrer, at han i al fald ikke vil falde fra, om det så skal koste fængsel og liv (Lukas 22,32 ff.). Han har fået sine fødder vasket af Jesus denne aften (Johannes13) og han vil så gerne være helt ren. Han vil gerne være lidt tættere på Jesus end de andre og er så ivrig for at stå forrest. Men også han svigter.

Først falder han nemlig i søvn i Getsemane have (Markus 14,32-42 med parr.). Og efter Jesu tilfangetagelse fornægter han ham tre gange, førend hanen har gaaet to gange (Markus 14,66-72). Et blik ned i det dystre fangehul får ham til at udtale ordene, "Jeg kender ikke det menneske, I (tjenestefolkene i ypperstepræstens gård) taler om".

Videre fornægter Peter som de fleste andre disciple Jesus ved at holde sig på lang afstand af

korset, på Golgata. Det er livsfarligt for dem at komme på galgebakken.

Fra gravlæggelsen af Jesus fredag eftermiddag, før solnedgang, - hvor disciplene og Peter igen glimrer ved deres fravær - og til søndag morgen, sker der imidlertid en ændring. Peter og nogle af de andre disciple opdager med forundring, at kvinderne har ret, når de fortæller om Jesu tomme grav (Mark. 16 med parr.).

De nytestamentlige skrifter beretter noget uensartet men dog samstemmende, at Jesus i i tiden efter sin opstandelse viser sig for nogle af kvinderne og disciplene, men at de har besvær med at genkende ham (jf.fx Lukas 24; Matthæus 28; Johannes 20-21; I Kor intherbrev 15, 3 ff.).

Lidt senere bryder disciplene imidlertid deres isolation. Fra at være sørgende, ængstelige og nedtrykte bliver de entusiastiske forkyndere af budskabet om, at Jesus er Guds søn (Apostlenes Gerninger 2 ff.). De er blevet omvendte, ildsjæle.

Pinsedag prædiker Peter for første gang i Jerusalem, hvor han i Jesu Kristi navn også helbreder en lam mand (Apostlenes Gerninger 2-3). Senere helbreder han en mand ved navn Æneas i byen Lydda og i byen Jaffa opvækker han kvinden Tabitha (Apostlenes Gerninger 9,32-43).

I den følgende tid fortsætter disciplene med at missionere om Jesus og Guds rige, selvom det giver konflikter i forhold til jøderne (Apostlenes Gerninger 4). Menneskefiskeriet er begyndt.

Peter fortæller om Jesus til andre end jøderne, bl.a.

Peter opvækker Tabitha. Frederik V's dronning Lovises sarkofag, 1789, Roskilde domkirke.

til en udstationeret italiensk officer ved navn Cornelius, som han besøger og spiser hos. Ved den lejlighed bryder han nogle af de jødiske spiseregler og renhedsforskrifter, hvad nogle af de andre disciple kritiserer ham for, ved et krisemøde i Jerusalem (Apostlenes Gerninger 10-11). I det hele taget er Peters praksis m.h.t. de jødiske traditioner og spiseregler noget uensartet og tåget, og han lægger sig ud med flere og til adskillige sider, jo også med Paulus, i samme anledning (jf. fx Galaterbrevet 2,11 ff.).

Den første kristne menighed bliver stadig forfulgt af jøderne og Jakob, Johannes' bror, bliver hals-hugget af kongens, Herodes' folk (Apostlenes Gerninger 12). Også Peter fængsles af Herodes folk. Men han bliver befriet af en engel, og slipper af sted med livet i behold.

På sin videre færd missionerer Peter blandt ikke-jøder (hedninge). Han kommer bl.a. til Galatermenigheden og ifølge en ikke-bibelsk tradition også til Rom, hvor han lider martyrdøden under kejser Neros første systematiske kristenforfølgelse. Peter korsfæstes, hvilket var normal romersk henrettelsesmetode overfor folk, der ikke have borgerret, så som slaver, m.fl., og begravnes i området omkring Neros rendebane.

(Romerske borgere, der blev dødsdømt, havde det borgerprivilegium at kunne bestemme henrettelsesmetoden selv. Det er grunden til at Paulus, som var statsborger, kunne begære sin sag for kejseren og blev henrettet ved sværd).

Den romerske historiker Tacitus (1 årh.) gør følgende notat om kejser Neros forfølgelse af de kristne i 60'erne:

"Med det formål at sætte en stopper for rygterne (om at kejseren selv havde sat ild på byen) skød Nero skylden på de såkaldte kristne, hvis umoral i forvejen havde givet dem et dårlig rygte. Dem idømte han nu de mest raffinerede straffe. Kristus, som var denne sekts stifter og navngiver, blev henrettet af prokuratøren Pontius Pilatus i Tiberius' regeringstid; derved dæmpedes for en stund denne skadelige fanatisme, men snart brød den igen ud i lys lue – ikke kun i Judæa, hvor ondet har sin rod, men selv i Rom, hvortil alt barbarisk og unævneligt ligesom flyder sammen og vinder nye tilhængere. Nu pågreb man først dem, der bekendte sig som kristne, dernæst førte deres oplysninger på sporet af en mængde andre. Alle blev dømt, ikke så meget på grund af branden, men snarere fordi de er hadet af alle mennesker. Og deres henrettelse fik præg af en grotesk farce, idet de blev indsyet i skind af vilde dyr og sønderbidt af hunde; eller de blev korsfæstet og gjort til fakler der, når da-

gen gik på hæld, blev antændt og brugt som oplysning af natten. Nero udlånte sine haver til dette skuespil, og gav væddeløbsforestillinger på sin rendebane. Iført væddeløbskostume blandede han sig dér med folkemængden eller deltog i kapløb."

(Tacitus: *Annales* XV, 44, ed. Koestermann, Leipzig 1965. Her citeret efter: M. Nykjær: *Peterskirken*, s. 14).

Mange antager, at Johannes-evangeliet i kap. 21,15 ff. refererer til Peters martyrium på korset. I forbindelse med at Jesus afslutningsvis pålægger Peter at være hyrde ('pastor') for hans får (menigheden), fortæller han nemlig, at Peter engang skal føres hen, hvor han ikke vil hen og skal strække sine arme ud, så andre kan binde op om ham. En legende fortæller, at Peter, da jorden brænder under ham, flygter ud af Rom for at undgå martyriet. Her møder han på den appiske vej Jesus, hvem han stiller det berømte spørgsmål: "Domine, quo vadis?" ("Herre, hvor skal du hen?"). Jesu svar, "venio iterum crucifigi", "jeg kommer, for at lade mig korsfæste endnu en gang", får Peter til at vende tilbage til byen og til martyriet.

Som kuriosum kan nævnes, at der på deres mødested på Via appia Antica, ca. 1 km. fra byporten, nu er rejst en lille kirke, "Quo vadis"-kirken, hvor et aftryk af Jesu fødder fremvises!

Traditionen vil vide, Peter beder om at blive henrettet med hovedet nedadvendt, idet han ikke anser sig for værdig til at blive korsfæstet på samme måde som Jesus. I malerkunsten gengives hans martyrium på denne måde (se fx Caravaggios berømte billede af Peters korsfæstelse i Capella Cerasi i Santa Maria del Popolo, Rom. Se fx billedet i Giorgio Bonsanti: Caravaggio, Milano 2000, side 34 eller <http://home.worldonline.dk/lformat/cerasifiles/Cerasimain.htm>).

Historien om Peter slutter dermed sådan, som den begynder. Det er historien om et menneske, der fra først til sidst lever mellem tvivl og tro, et menneske, der som Larsen Stevns kæmper for at tro, og hvis levned slutter med at give plads til Kristus som det ofrede påskelam og korset som det unikke exodus-motiv. Det er korset, der åbner dødsrigets port. Og altså er det ikke Peters tro, men Guds tro og håndsrækning, der gør forskellen!

Fortsættes side 12

Ideer til undervisning

1. Genfortæl fx med afsæt i ovenstående rids NTs' beretning om Jesus og Peter for konfirmanderne. Afslutter man genfortællingen med i fællesskab at se og samtale om Peter-figuren på orglet i Roskilde og Roskilde-embedets segl, er det naturligvis vigtigt at understrege korset i nøglen! Lad under genfortællingen konfirmanderne tegne en eller flere fisk og skrive deres navn på én fisk.

2. Arbejde med udvalgte fortællinger i NT - tag fx afsæt i nedenstående oversigt. Kopier fx listen nedenfor og klip henvisningerne ud, i strimler.

Inddel konfirmanderne i grupper. Grupperne trækker en strimmel med henvisning til én af beretningerne, som gruppen skal arbejde med.

Hver gruppe skal:

- læse teksten højt for hinanden
- genfortælle historien for hinanden, gerne flere gange, og finde ud af, hvordan de, der er til stede i historien, oplever det, der sker (fra forskellige synsvinkler)
- finde historiens pointer

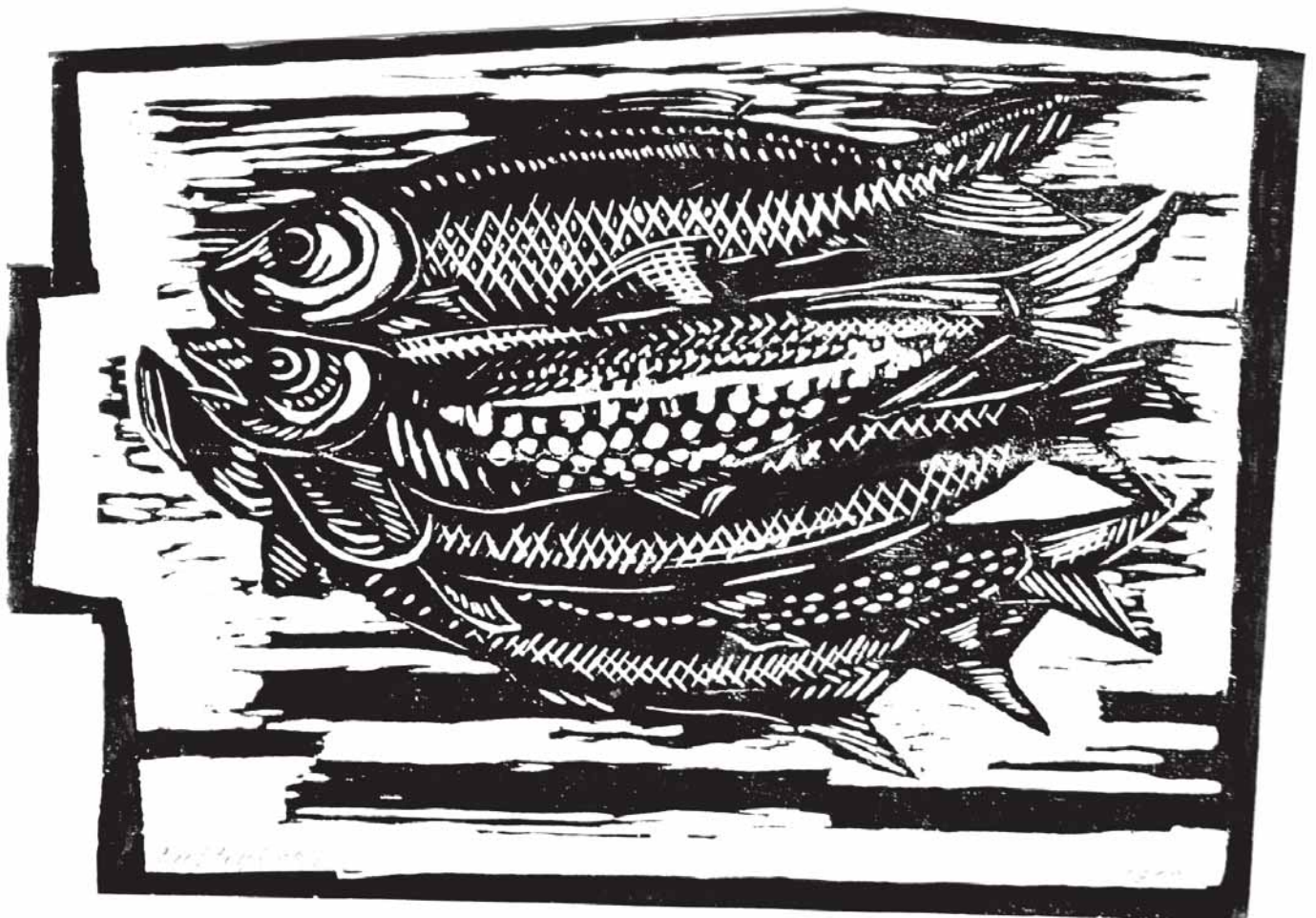
- finde en eller flere illustrationer til fortællingen (alternativt selv illustrere eller dramatisere den, ved 'tableau'er')
- forberede en præsentation af fortællingen for resten af holdet, hvor både tekst og billede indgår
- til sidst gennemgås hele fortællingen om Jesus og Peter igen. Men denne gang er konfirmanderne formidlerne og fortællere.

Hvis der er mulighed for det, så lad konfirmanderne mixe de udvalgte billeder i en sammenhængende power-point-præsentation.

Præsentationen kan (gen-)bruges senere i sæsonen, til evaluering af forløbet, til et forældremøde eller lignende, hvor konfirmanderne fortæller om mødet i Roskilde.

- Evaluering: hvordan var det at fortælle bibelhistorie for de andre? Overvejelse af forskellige formidlingsformer (mundtlig, skriftlig, ord, billede, musik, osv.), deres betydning og virkning (fordele/ulemper).

3. Sammenlign billedet af kirkefyrsten Peter på orgelfacaden i Roskilde med Arne Haugen Sørensens motiv "Vandringsmanden", der findes i mange udgaver.

Karl Hejlesen: „Sild“

- Lad konfirmanderne beskrive billederne, herunder finde ligheder og forskelle mellem dem.
- Hvem er 'Peter'? Hvem er 'vandringsmanden' og hvor skal han hen?
- Hvilket motiv synes konfirmanderne bedst om – lad dem begrunde deres svar.
- Bed konfirmanderne om selv at give et billedligt bud på, hvordan Peter ser ud.

Interesserede kan ved henvendelse til Roskilde Stiftsøvrighed få tilsendt en plakat med motivet 'Vandringsmanden' (Plakat fra Kirkedagene med Arne Haugen Sørensens vandringsmand).

Et mindre beløb til dækning af porto og forsendelse må påregnes.

Oversigt over udvalgte NT-tekster, hvori Kristus og Peter figurerer:

Peters kaldelse: Markus 1,16-20

Peters fiskefangst: Lukas 5,1-11.

Vandringen på søen: Matthæus 14, 22-33

Forklarelsen på bjerget: Lukas 9, 28–36 med parr.

Peters bekendelse: Matthæus 16,16-20(-23) og sammenlign Matthæus 18,18-20

Påskens:

Fodvaskningen: Johannes 13,1-16

Jesus forudsiger Peters fornægtelse: Lukas 22, 31-34 med parr.

Peters fornægtelse: Markus 14, 66-72 med parr.

Jesu opstandelse: Peter og en anden discipel ved graven påskemorgen: Johannes 20,1-10 og evt. 19-23

Jesus og disciplene ved Tiberias sø og Jesus og Simon Peter: Johannes 21,1-25

Vandringen til Emmaus: Lukas 24 (bl.a. vers 35).

Pinse og tiden derefter:

Pinsedag: Apostlenes Gerninger 1, v. 15 ff.) og kap. 2

Peters helbreder en lam og prædiker i Salomo's søjlegang: Apostlenes Gerninger 3

Peter og Johannes for det jødiske råd: Apostlenes Gerninger 4

Peter helbreder Æneas og opvækker Tabita i Jobbe: Apostlenes Gerninger 9, v. 32-43

Peter og Cornelius: Apostlenes Gerninger 10

Peters redegørelse ved krisemødet i Jerusalem: Apostlenes Gerninger 11,

Peter fængsles og befries en engel: Apostlenes Gerninger 12, v.1-17

Apostelmødet i Jerusalem: Apostlenes Gerninger 15

Paulus om at den opstandne har vist sig for bl.a. Peter: I Korintherbrev 15, v.1-11

Paulus om Peters adfærd i Galatien: Galaterbrevet 2, især vers 11-21

Se i øvrigt brevlitteratur: 1. og 2. Petersbrev

Den katolske Peter

Kirkens fundament er Peters bekendelse af Jesus som Kristus, den levende Guds søn, Matthæus 16. Den samme tekst begrundes efter katolsk opfattelse den apostoliske nøglemagt og pavemagten:

"... og jeg siger dig, at du er Peter, og på den klippe vil jeg bygge min kirke og dødsrigets porte skal ikke få magt over den. Jeg vil give dig nøglerne til Himmeriget, og hvad du binder på jorden, skal være bundet i himlene, og hvad du løser på jorden, skal være løst i himlene" (v.18-20).

Når apostlen Peter i kunsten ses afbildet med en eller to nøgler, som fx på Rafaëlis-orglet i Roskilde domkirke, eller ved Himmerigets port i Elmelunde og Keldby kirker på Møn, og når to krydsede nøgler som den katolske kirkes 'logo' ses på bl.a. Peterskirken facade i Rom, så refererer det til denne nøglemagt. Apostlen Peter er i perioden 42-67 e.Kr. som Roms biskop den første pave og indehaver af det embede, den til enhver tid siddende pave viderefører. Den apostoliske succession er ubrudt, ifl. katolsk tradition.

Den nuværende pave, Benedictus XVI, blev i april 2005 udpeget til Peters stol og valgt i en alder af 78 år. Han er nummer 264 i kirkens officielle paverække. Paven stammer fra Marktl am Inn i Tyskland og var som kardinal Joseph Ratzinger en af sin forgængers nærmeste rådgivere. Pavens embedsforløb er langt, og bl.a. var han rådgiver under det store kirkemøde, Vatikanum II, som Johannes XXIII indkaldte til i 1962.

Det er en vigtig pointe, at det ikke er den private person Joseph Ratzinger, men Benedictus XVI, der som apostlen Peters direkte efterfølger er kirkens rette overhoved.

Den tidligere pave, Johannes Paul II, stammede fra Polen og hed Karol Wojtyła. Han blev udpeget til pave i en alder af 58 år, d.16 oktober 1978, og tjente som kirkens overhoved i mere end 25 år.

Johannes Paul II døde 2.april 2005.

Når kardinalerne efter den gamle paves død træder sammen i konklavet – i 2005 i alt 117 kardinaler - i Det Sixtinske kapel i Vatikanet for at kåre en nye pave af deres midte, så inspireres de af Helligånden til i enighed at pege på den samme og dermed sande efterfølger til kirkens højeste embede. Når en nye pave er fundet proklameres "i byen og for verden" ("urbi et orbi"), at "papam

habemus": "Vi har en (ny) pave". Kontinuiteten er sikret.

Paven anses for at være direkte inspireret af Helligånden og er derfor ufejlbar, når han i sin egen skab af overhoved for den katolske kirke, "ex cathedra", udtaler sig om trosspørgsmål og om etiske anliggender, i læresætninger, de såkaldte dogmer.

Dogmet om pavens ufejlbarhed blev proklameret så sent som 1870 og indebar en intern styrkelse af kirkens hierarkiske struktur samt af dens retledende greb om et troende lægfolk.

Det må understreges, at pavens ord ikke altid og i enhver sammenhæng er ufejlbare – det er de åbenbarede og definerede dogmatiske læresætninger, paven som embedsindehaver og 'vicarius Christi' proklamerer, der skal tros på samme måde som Bibelens ord.

I katolsk sammenhæng har den skriftlige tradition dermed sit sidestykke i en mundtlig apostolisk tradition, der går tilbage til de første apostles lære. Den mundtlige tradition muliggør, at kirken kan formulere sig på en måde, der til enhver tid er tidsvarende, i forhold til fx aktuelle etiske problemer. Hermed kan kirken som de troendes moder guide det troende lægfolk gennem verden. I tid som i rum. For udenfor kirken gives der ingen frelse - "extra ecclesiam nulla salus est", fastslår allerede kirkefaderen Cyprianus i 3.årh. Kirkens sakramenter skal modtages menneskelivet igennem, som dens lære skal tilegnes og tros og udfoldes i gode gerninger.

I egen selvforståelse er kirken pilgrimsvandrende i tid og rum og et foreløbigt men klippefast gudsrige på jorden.

Lærestolens grundlag og den ubrudte tradition til apostlen Peter som 'klippen' er også konkretiseret i mursten:

Peterskirken er opført over en gammelromersk nekropol, nemlig begravelsespladsen på Mons Vaticanus. Allerede omkring 160-70 havde kristne i Rom her opført et gravmonument, "tropaion", på det sted, man mente apostlen Peters jordiske rester lå og hvor en indskrift fastslår, at "Petrus hic est".

Det er her kejser Konstantin lader bygge en basilikal memoria-kirke, der påbegyndes omkring 324 og står færdig hen imod 390.

På den nuværende Peterskirke har der været flere arkitekter, bl.a. Rafael og Michelangelo, der overtager ansvaret for byggeriet i 1547.

Arkitekturen rummer en nøje gennemtænkt symbolik. Horisontalt omfavner kirken byen og verden med søjlekolonnadernes faste dobbelte greb, der næsten lukker af for et blik ud mod verden. Og samtidig fastholder en vertikal akse linjen mellem det jordiske og det himmelske.

Inde i kirken: Dybest nede i krypten hviler hvad der måtte være de jordiske rester af apostlen Peter – herover er bygget den eksisterende Peters basilica, hvor messen fejres til Guds ære og messeofferet indvies under den store gyldne baldakin. Baldakinen med helligsåndsduen er placeret direkte over apostlens grav og direkte under kuplens toppunkt.

Blikket retter sig op ad - inde i kirken mod evangelist-symboler i pendentiver på væggene omkring korsskæringen. Herefter følger selve kuplen og inskriptionen med ordene 'Tu est Petrus...'
(Matthæus 16,18), hvis bogstaver er ca. 2 meter høje. Kuplen er opbygget i en stram billedkomposition og tilrettelagt i koncentriske kredse med billedrækker af helgener og apostle omkring Kristus med Jomfru Maria og Døberen. Længere oppe ses tilbedende engle blandt stjerner og øverst, Gud Fader.

Udefra driver en tilsvarende symbolik blikket opad mod talrige forbilledlige helgenskikkelser over kolonnadernes søjler, mod Kristus flankeret af apostlene på kirkens front og øverst er korset, der kroner kuplen.

En af kirkens arkitekter Gian Lorenzo Bernini tilstræbte på denne måde at omsætte kirkens selvforståelse i et storslået barokbyggeri med indbygget illusionskunst, hvor Peters stol, næsten synes at stå midt under baldakinen – direkte over Peters grav og direkte under Kristus (jf. Nygaard s. 223 ff.).

Sammenfattende sagt fører den katolske tolkning af Matthæus 16.18 ff. til en eksponering af figuren Peter og af hans læreembede, "Peters stol".

Herpå hviler til syvende og sidst såvel pave-magten som kirkens selvforståelse, incl. sakramentsopfattelsen og kirkens gennemført hierarkiske struktur.

Peter er 'primus inter pares' - af kirkens nuværende overhoved udlagt med tryk på udsagnets første del.

Mere information om paven og embedet på fx www.katolsk.dk

En krop - mange opgaver du gør en forskel!

Den katolske kirke sætter fokus på den lærende myndighed og det lærende embede. Heroverfor sætter Paulus og Luther fokus på jævnbyrdigheden. Paulus sammenligner i I Korintherbrev kap. 12 menigheden og kirken med en krop, som har mange forskellige led, hver med sin funktion.

Intet af leddene kan leve alene, ingen af dem kan undværes. Den ene kropsdel er derfor ikke vigtigere end den anden, kan ikke vigte sig overfor de andre, eller sende dem væk. Sådan er Paulus' ræsonnement.

Luther og dermed folkekirken baserer sig altså ikke så meget på Matthæus 16,16 ff. men på den jævnbyrdighed, der fremgår af Matthæus 18,18 ff., hvor Jesus siger, at „hvor to eller tre er forsamlet i mit navn, der er jeg midt iblandt dem“.

Kirken er bygget af levende stene.

Undervisningside

Interview: Kirken af levende sten hos os.

Formålet med opgaven:

- at konfirmanderne får sat ansigt på nogle af de mennesker, der til daglig arbejder i kirken, og derved opnår en fortrolighed med kirken som sted og rum. Kirken er andet og mere end præsten
- at konfirmanden opnår viden om forskellige arbejdsopgaver og kirkens arbejde i bredere forstand.

Arbejdsproces:

Notér på tavlen, hvem der har arbejdsfunktioner og opgaver i kirken og hvem der kommer i kirken. Fx præst(-er), organist, kordegn, kirketjener, sognemedhjælper, menighedsrådsmedlemmer, menighed, fx et kommende brudepar, osv.

Formuler i fællesskab 15-20 spørgsmål, I gerne vil have svar på - spørgsmålene kan være funktionelle og gerne personlige (men ikke private). Stil gerne jeres spørgsmål op i et fælles skema, som kopieres. Det gør arbejdet mere overskueligt for konfirmanderne og letter den fælles opsamling.

Konfirmanderne interviewer parvist de udvalgte personer og noterer deres svar ned. Opsamlende samtale i plenum om 'hvem' kirken er i sognet.

Hæng evt. interviewskemaerne op på opslagstavlen eller saml dem i en mappe.

Gensidig erfaringsudveksling, herunder drøftelse af fordele og ulemper ved sognekirkens arbejdsfordeling.

- konfirmandernes opgave og ansvar for kristendommens fremtid i Danmark og globalt.

Inddrag evt. billedet af "Peter der opvækker Tabitha" og fremhæv dronning Louise, som eksempel på et menneske, der praktiserer den kristne tro i sin omsorg for samfundets svageste (se hertil Anette Kruses artikel, her s.19).

Forskellen i katolsk og luthersk-evangelisk kirkesyn er det naturligtvis oplagt at drøfte, også i forbindelse med at konfirmanderne ser Eric Tillers film om Luther.

Billedopgave

Vis billedet af "*Peters udfrielse fra fængslet*" for konfirmanderne og bed dem om at beskrive billedet og finde historien i det. Hvad mon der er sket forud for det der ses på billedet? - og hvad følger efter?

Læs derpå beretningen om Peters udfrielse i Apostlenes Gerninger kap.12. v.1-17.

Samtale om, hvad fangenskab og frihed betyder? Hvordan og til hvad bruger Peter den frihed og det liv, han har fået?

Karl Hejlesen: „Peters udfrielse fra fængslet.“

Peter og de andre apostle i Roskilde domkirke

Af Anette Kruse

Peter afbildes i forskellige sammenhænge: som en af de tolv apostle eller kun sammen med Paulus. Han optræder naturligvis også i fremstillingerne af Jesu liv og død, og endelig findes der en enkelt scene fra hans egen historie, i Apostlenes Gerninger.

Blandt domkirkens middelalderlige helgenkapeller er ingen viet til Peter, men der fandtes såvel et St. Peder som et St. Paulus alter, begge stiftede et stykke ind i 1400tallet.

Peter på orgelfacaden i Roskilde domkirke.

Apostlene

Domkirkens ældste del er den østre. Her findes også de ældste kalkmalerier; til dem hører - eller rettere hørte - apostelfrisen højt oppe på apsismuren, over det sted, hvor kirkens højalter stod i middelalderen. I de 13 blændinger er billeder af Kristus og de 12 apostle, og det var der også omkring år 1200. De nuværende kalkmalerier er imidlertid fra 1932. Forhistorien er denne: Domkirken gennemgik nogle store restaureringsarbejder omkring 1860. Dengang var ønsket at finde ind til de originale billeder. Den gamle apostelfrise var opmalet adskillige gange gennem tiden, sidst af en lokal malermester. Man bankede af og kom ind til en række apostle fra o. 1500. De blev omhyggeligt tegnet af og derefter fjernet. Men da man endelig nåede ind til de ældste billeder, viste det sig, at de var ødelagt. Romanske kalkmalerier har en meget fin og glat overflade, og det var et problem ved "moderniseringen" o. 1500. For at få det nye malelag til at hænge fast, havde man været nødt til at hugge i de gamle billeder med en spidshammer.

Nu stod man med en interessant, men ødelagt billedserie. Der blev lavet aftegninger, og derefter fik en moderne maler, Constantin Hansen, bestilling på en ny frise i freskotechnik på guldgrund. Den var færdig 1860, men man syntes ikke, at den passede til kirkerummet, og i en periode blev der hængt papir op foran den. I 1932 kom løsningen: frisen blev hugget ned og erstattet med den nuværende. Den er malet af Ole Søndergård med kopierne af de gotiske som forbillede. Hvordan Peter så ud i o.1230, ved vi ikke. Det gotiske kalkmaleri viser ham med en opslået bog i venstre hånd og en vældig nøgle i højre. Peter står til venstre (nord) for Kristus.

Margretes sarkofag, 1423/ o.1900

Dronning Margrete I hviler i en stor sarkofag, der står præcis midt i koret. Oven på den ligger en gravfigur af dronningen og hele den sorte tumba er udsmykket med figurer opstillet i arkitekturindramninger, alt af hvid alabast.

Engang i 1600tallet blev udsmykningen ødelagt, kun fragmenter er tilbage. Det, vi ser i dag, er hovedsagelig resultatet af en restaurering, der strakte sig over 50 år og var færdig i 1912. Den blev ud-

Kristi Himmelfart. Nederst Maria og apostle. Relief ved korstol, Roskilde Domkirke

ført af billedhuggeren Carl Aarsleff med udgangspunkt i de bevarede rester. På sarkofagens sider ses bl.a. skjoldbærere med de danske stifters våbenmærker, Forskellige helgener og bispere, men også de 12 apostle. Peter ses i øverste række, på sydsiden.

Korstolene, 1420

Reliefferne over korstolene begynder med Skabelsen og slutter med Dommedag. Mod syd er vist begivenheder fra Det gamle Testamente. Mod nord er det mere kompliceret. Her er scener fra Det nye Testamente som hovedmotiv anbragt i en firkløverformede rammer, som omgives af konger, profeter eller patriarker med skriftbånd fra Det gamle Testamente. Det er en såkaldt typologisk fremstilling, hvor beretninger fra Det gamle Testamente ses som paralleller til eller forvarslinger om begivenheder i Det Ny. Inden for den snævre ramme har billedskæreren valgt kun at tage hovedpersonerne med, blandt dem Peter. Han har lokket hår og kort, kraf-

tigt fuldskæg. Vi ser ham ved Nadveren, lige th. for Jesus. Ved Tilfangetagelsen har han netop hævet et vældigt sværd for at hugge Malchus ned. I Himmelfarten genkender vi ham længst til højre, i Pinseunderet længst til venstre.

Altartavlen, 1560

Jesus og apostlene er også fremstillet på altartavlen, men her er der ikke gjort noget særligt for, at man skal kende de enkelte apostle. Det er blot en gruppe mænd omkring Jesus.

Dronning Louises sarkofag, 1789

Forsidens relief viser Peter, der opvækker Tabita, Apostlenes Gerninger, kap. 9. Billedhuggeren C. F. Stanley forklarer selv valget af dette motiv med, at den afdøde dronning havde været gavmild over for undersåtterne, især enker og faderløse. I denne

sammenhæng synes Tabita at være lige så vigtig som Peter.

Peter og Paulus

De ses på fløjene til domkirkens store orgelfacade fra 1654, Peter med to nøgler og en bog, Paulus med sværdet.

Den ældste Peter-fremstilling i Domkirken findes i Domkirkemuseet. Her er udstillet en bulle, et pa-

veligt segl af bly, der er fundet lige ved kapitelhuset, da Domkirkepladsen blev omlagt i 1980'erne.

Siden 1100-tallet har pavesegl på den ene side et dobbeltportræt af Sankt Peter (SPE) og Sankt Paulus (SPA), og på den anden side en indskrift med den aktuelle paves navn. Det udstillede segl bærer Urban VI's navn og stammer således fra 1378-89, fra Margrete I.s tid.

I Getsemane Have. Udsnit af Margrethes sarkofag, Roskilde Domkirke.

Apostlenes mærkedage

Nedenfor bringes en oversigt over apostlenes særlige dage, efter www.katolsk.no/biografi/apostler.htm

Apostle

Peter: mindedag	29.juni og 22. februar, Peters stol
Andreas, Peters bror, mindedag	30.november
Jakob den ældre, Johannes' bror	25.juli
Johannes, evangelisten	27.december
Filip	3.maj
Bartolemæus (Natanael)	24.august
Matthæus (Levi)	21.september
Thomas tvivleren	3.juli
Jakob den Yngre, 'Herrens bror'	3.maj
Judas Thaddæus, Jakob den yngres bror	28.oktober
Simon Zelotes	28.oktober
Matthias	14.maj
Paulus: mindedag	29.juni og 25.januar (omvendelse)
Barnabas	11. juni

Evangelister, som ikke er apostle

Markus	25.april
Lukas	18.oktober

Der kan tilsyneladende ikke påvises en fast tradition, der så at sige sammenkobler Jesu 12 disciple eller apostlene og årets tolv måneder.

Alligevel viser oversigten ovenfor en påfaldende og jævn fordeling af apostoliske mindedage, hen over året. Følgende orden kan opstilles:

Januar	Paulus
Februar	Peter
Marts	Maria (Mariae Bebudelse)
April	Evangelisten Markus
Maj	Filip
Juni	Barnabas; Peter og Paulus
Juli	Thomas
August	Bartholomæus
September	Evangelisten Matthæus (Levi)
Oktober:	Judas Thaddæus, Simon Zelotes, evangelisten Lukas
November	Andreas
December	Evangelisten Johannes

Undervisningsidé: Månedens apostel

Ud fra oversigten kan man arbejde specifikt i konfirmationsforberedelsen med et særligt fokus på 'månedens apostel':

Opgave:

- Find oplysninger om den enkelte apostel: hvad fortæller NT om apostlen?
- Er vedkommende forfatter til et eller flere af de nytestamentlige skrifter?
- Skriv apostlens historie og livsfortælling.
- Find billeder af apostlen, i kirken, på nettet, osv. og lav evt. jeres eget billede af apostlen – hvorledes og på hvilke attributter kan akkurat de enkelte apostle genkendes?

Send gerne jeres materiale om månedens apostel, incl. billeder, ind til webmaster på konfirmandarrangementets hjemmeside: www.roskildestiftmedieudvalg.dk Mærk mailen 'månedens apostel' .

I billedkunsten er apostlene oftest gengivet med stort hår og fuldskæg. De er barfodede og iført en kappe, og de bærer ofte på en bog.

De enkelte apostles kendetegn er følgende:

Andreas: X-kors. Alternativt et kors med to tværbjælker eller et latinsk kors.

Bartholomæus: en kniv; evt. en stump af hans hud.

Filip: latinsk kors. Endvidere en sten, samt en skål med en slange eller drage.

Jakob den Yngre: valkestang, en stok, der blev brugt til forarbejdning af uld. Andre kendetegn er en kølle eller en stav.

Jakob den ældre: hat med opkrummet skygge og påsyet ibskal, vandrestav. Også et sværd er hans attribut.

Johannes: skæggløs yngling; kalk.

Judas Taddæus: kølle.

Matthias: økse, evt. tveægget økse og en åben bibel.

Matthæus: ofte diakonklædt hellebard.

Paulus: sværd.

Peter: en eller to nøgler; alternativt Peterskorset (nedadvendt kors).

Simon: sav.

Thomas: spyd, lanse eller vinkelmåler.

Maria fremstilles oftest med Jesusbarnet. Hun ses også som jomfru eller himmelkronet. Som apoka-

lyptisk skikkelse træder Maria på måneseglet og afbildes i strålekrans, auréola eller mándorla.

Oversigten over apostlenes kendetegn samt supplerende bemærkninger kan konfirmanderne finde på: <http://80.210.31.252/Helgenoversigt.htm>

Planlægger I en ekskursion til København er det oplagt at se ind til Bertel Thorvaldsens apostle i Vor Frue Kirke.

For særligt interesserede kan det nævnes, at Carl Th. Dreyer har lavet en kortfilm om Thorvaldsens apostelrække. Filminstituttet oplyser, at filmen - der kun findes som 16 mm. spolefilm - varer ca. 10 min.

I evangelisk-luthersk sammenhæng er opstillingen ikke mindst nyttig til at fremhæve apostlenes jævnbyrdighed, jf. Matthæus 18,18 ff. Jævnbyrdigheden kan understreges yderligere med en henvisning til den første pinsedag, hvor Jesu disciple er forsamlet, i plenum. De modtager alle Helligånden og bliver alle 'ildsjæle', der i ord og handling spreder budskabet om Jesus Kristus.

I Ungdomsbyens Kirke, på Statens Pædagogiske Forsøgscenter i Rødovre, finder man kunstneren Edvard Jensens pinsebillede af alle de ildbesjælede apostle. Edv. Jensens motiv har vist sig at fascinere mange unge. Billedet af pinseunderet kan sammen med teksten fra Apostlenes Gerninger hentes på: <http://undervisning.folkekirken.dk/billedbase/nr69bb.htm>

Undervisningsidé

Lad konfirmanderne søge og printe Edv. Jensens pinsebillede ud og forstørre det – eller tegne det op i forstørrelse:

Anfør apostlenes navne på de enkelte figurer og efterhånden, som konfirmanderne fremlægger fortællingen om de enkelte apostle, sættes apostlens ansigt på, fx med et billede, der er hentet ned fra nettet eller alternativt et billede konfirmanderne selv har lavet. Sæt evt. også info-tekster om apostlene ind i billedet.

For at understrege sammenhængen mellem de første apostle og konfirmanderne, og for at fremhæve konfirmandernes apostoliske ansvar og opgave, kan fotos af konfirmanderne også føjes til billedet.

For særligt interesserede findes en udførlig oversigt over særlige messer i middelalderen, på basis af New Catholic Encyclopedia på adressen www.newadvents.org

Quiz for konfirmander

Find svar på følgende spørgsmål.

Hvis du ikke allerede kender svarene, kan du finde nogle af svarene ved at slå op i Ny Testamente, de steder der henvises til, nedenfor:

1. Hvem er Jesus ifølge Peter? (Matthæus kap.16,16):
2. Hvor mange disciple fulgte Jesus ? (Lukas kap.6, 13)
3. Hvilken ugedag blev Jesus korsfæstet ? (Johannes kap.19, 31)
4. Hvad kaldes den fest, hvor Helligånden gør apostlene til ildsjæle? (Apostlenes Gerninger kap. 2,1)
5. Hvilken evangelist blev ifølge en kristen tradition disciple, i stedet for Judas Iskariot? (Apostlenes Gerninger kap.1,15)
6. Hvad kaldes den dag Jesus spiste sammen med sine venner for sidste gang og indstiftede nadveren?
7. Hvad kaldes den dag red Jesus ind i Jerusalem på et æsel og blev hyldet som befrier?
8. Hvad hedder apostlen Peters bror? (se: Markus kap. 1,16)
9. I denne by mødes alle stiftets konfirmander d. 2. november 2005 og her ligger stiftets domkirke?
10. Hvad kaldes det måltid, hvor Jesus er værten og inviterer alle uanset race, farve, køn, status og andre forskelle? (se Lukas kap. 22, 7)
11. Hvad kaldes det sakramente, hvor mennesket bliver Guds eget barn ? ...
12. Titlen på TV2's julekalender i 2003:
13. Hvem optræder ved showet i Palægården 2. november 2005 i Roskilde ?

Løsning:

Når du har besvaret spørgsmålene kan du danne et ord af ud fra følgende bogstavkombination:

Spørgsmål 1: bogstav nr. 1 i svaret

Spørgsmål 12: bogstav nr. 9 i svaret

Spørgsmål 8: bogstav nr. 2 i svaret

Spørgsmål 3: bogstav nr. 1 i svaret

Spørgsmål 4: bogstav nr. 2 i svaret

Spørgsmål 9: bogstav nr. 1 i svaret

Spørgsmål 5: bogstav nr. 1 i svaret

Spørgsmål 7: bogstav nr. 2 i svaret

Spørgsmål 10: bogstav nr. 1 i svaret

Spørgsmål 11: bogstav nr. 1 i svaret

Spørgsmål 2: bogstav nr. 1 i svaret

Spørgsmål 13: bogstav nr. 5 i svaret

Spørgsmål 6: bogstav nr. 3 i svaret

Spørgsmål 14: bogstav nr. 4 i svaret

God fornøjelse!

Sangtekniske råd

af organist Finn Evald

Sang kan på mange måder sammenlignes med forskellige former for sport.

Den kræver udvikling af muskler, en hensigtsmæssig vejtrækning og dertil også en særlig teknik og kondition, hvis man vil synge rigtig godt.

Vejtrækningen er den del af sangteknikken, hvor de fleste kan forbedre sig.

Man forestiller sig nemlig fejlagtigt at vejtrækningen ligger højere oppe i brystkassen, end den reelt gør. Derfor hæver man brystkassen og skuldrene for at få meget luft ind, inden man danner tonen. Denne bevægelse giver ikke megen ekstra luft af den enkle grund, at ribbenene hindrer udvidelse i den del af lungerne. Oven i købet kan denne bevægelse være forstyrrende for struben, hvor tonen jo skal dannes. Den rigtige vejtrækning ligger i bunden af lungerne.

Derfor skal man fornemme, at indåndingen sker i maven. Her kan lungerne udvide sig uden at ribbenene begrænser. Derfor synger man bedst, når man står op. Hvis man sidder, skal man rykke frem på stolen, så maven ikke klemmes fordi man synker sammen.

Øvelse

Prøv at stå op i klassen. Sæt hænderne i siden og træk vejret så dybt, at man mærker at hænderne skubbes til siden. Prøv derefter at trække vejret samtidig og på tælling. Lad derefter luften sive ud af munden på lyden "s" (som en punkteret cykel). Den, der holder længst ud, har den bedste vejtrækning og kondition.

Begynd eventuelt hver sangtime med denne øvelse. Erstat "s"-lyden med en tone på fx. lyden "y".

Stemmelæberne har man meget lidt indflydelse på. Det har man til gengæld på klangen, som kommer ud af munden. Enhver tone kræver rum, hvis den skal klinge.

Alle musikinstrumenter har et rum, hvori tonen forstærkes. På samme måde har stemmen et rum, som skal forstærke klangen. De største rum er mundhulen og næsehulen. Mundhulen er den vigtigste, men også den mest besværlige, når det drejer sig om sangteknik. Problemet er, at man kan gøre rummet meget lille, eller gøre det meget stort alt efter hvordan man "indstiller" det. Man kan nærmest lukke stemmen helt til med en forkert stilling af tungen, eller man kan gøre den "slank", så lyden kommer flot ud.

Øvelse

Læg forsigtigt hånden på struben og gør en synkebevægelse. Strubehovedet bevæger sig op og den bløde gane ned – mundhulen er nærmest væk.

Prøv at synge en tone på lyden "ny" med denne lukkede mundhule og hør hvor lille og skarp klangen er. Prøv derefter at gentage øvelsen men med en gabebevægelse i stedet for en synkebevægelse. Nu bevæger strubehovedet sig ned og den bløde gane op. Herved opnås den største plads, som man kan lave.

Syng den samme lyd, som før, men med denne gabefornemmelse, og mærk hvor stor og rund klangen bliver. Det er naturligvis denne position, der er den ideelle for sang.

Der er selvfølgelig mange andre forhold i sangteknik end det, der her er nævnt. Men med disse få råd kan sangen blive forbedret betydeligt.

Til sidst skal det også nævnes, at ørerne spiller en stor rolle i sang. Man skal hele tiden høre, om den lyd man producerer er god, og om den svarer til den lyd som kommer fra instrumentet man synger til eller svarer til den lyd, som de andre omkring en synger.

Hvis ikke man har sine ører med, bliver sangen falsk og uskøn!

Os og kirken

Vi kommer til din kirke, Gud... (DDS 478)

Tekst: Johannes Johansen (1974 og 2001)

Melodi: Tysk folkevise, 1640

Baggrundsinformation til underviseren

Blandt *Den danske Salmebogs* nyoptagne salmer er *Vi kommer til din kirke*.... . Teksten er skrevet af tidl. biskop i Helsingør stift, Johannes Johansen (f.1925), der er repræsenteret i salmebogen med 14 originale og 2 bearbejdede salmer.

Vi kommer til din kirke...er oprindeligt skrevet på opfordring af et konfirmandhold, i 1974, da Johansen var sognepræst på Thurø, og den blev sunget til samme års konfirmationsgudstjeneste.

Salmebogudgavens seks strofer kombinerer to varianter af teksten.

J. Johansens salmer er sprogligt ligefremme og har måske derfor vundet almen udbredelse. Hans forfatterskab rummer udover salmer, bønner, artikler, m.v.

Salmens indhold

Jesu ord om de små børn i Markus 10,14 er tekstens omdrejningspunkt (str.3).

I dåben får barnet et evigt navn hos Gud (str.1), Gud til far (str.2) og Himlen i eje (str.2). Gud glædes over børnene og glemmer ingen (str.4)(måske en reference til Matthæus 6,26).

Guds tilsagn i dåben er et tilsagn fra den stærke til de svage og står altid ved magt (str.5). Det er Gud,

Kirken er åben. Ågerup ved Holbæk

der handler i dåben, og hans ord, der forsat lyder i kirken. Enhver, også det trodsige (str.2) og usikre tvivlrådige (str.6) menneske, finder døren åben (str.1 og 6). Døren er formentlig en indirekte reference til Johannes 6,68 og 10,9.

Med sin gennemgående vi-form insisterer salmen på, at dåben er mere end et individuelt sakramente, nml. døren til kirkens fællesskab.

Samtidig er det påfaldende, at den moderne tekst tager afsæt i mennesket (det indledende 'vi') og dets søgen 'vi kommer til din kirke...''/''hvor skal vi gå hen?' (str.1 og 6), mens de ældre salmer i dette materiale nævner Gud/Kristus først!

Endelig understreger salmen vigtigheden af ikke at køre forbi kirken ('den fjerne kirke') men at søge ind i den.

Forslag til arbejde med salmen

1. Indøv salmen, og gerne i kirken, ved døbefonten

2. Fortæl konkret om døbefonten og dåbens betydning, med fokus på Gud som den handlende. Af-sæt god tid til at konfirmanderne kan stille spørgsmål.

3. Samtale om, hvorfor vi i folkekirken har barne-dåb – for dåbsbarnet forstår jo ikke noget? Hvorfor kan en nyfødt ikke bare få et navn (og nummer (!)) registreret på rådhuset og så selv tage stilling til dåb senere i livet? Hvorfor er det vigtigt med et synligt ritual?

Inddrag Matthæus 19,13 med parr.

4. Samtale om navn versus nummer (cpr.). Hvad betyder det at få et navn?

5. En del mennesker tager i dag et nyt navn. Overvej i fællesskab, hvilken forskel der er på at få et navn og så selv at tage et (jf. ny navnelov)?

Samtale om sammenhæng med historie og fællesskab, slægt og familie versus individualisering? Hvem bestemmer hvem 'jeg' er?

6. Dåb som indgangsdøren til kirken.

Førhen foregik mange dåb i hjemmet, skønsmæssigt ca. 20% omkring år 1828.

Og tidligere stod døbefonten enten i en særlig bygning, et baptisterium, eller tæt ved døren – hvorfor?

Nu er døbefonten oftest flyttet frem på en tydelig plads i kirkerummet – hvorfor mon?

Vi kommer til din kirke... fremhæver to steder, at kirkens dør står åben.

Overvej sammen hvad en 'åben dør' signalerer:

Peter med nøgle og bog. Keldby Kirke.

- hvad er fx forskellen på følelsen af at komme til:

- a) en aflåst dør (man ikke har nøgle til)
- b) en aflåst dør, man har nøgle til (men måske har man glemt nøglen og/eller måske er der ingen hjemme, så man må gå igen med uforrettet sag)
- c) en lukket dør (der kan åbnes)
- d) en åben dør - og der er oven i købet én som kommer frem i døren og som tager imod.

Fremhæv at dåb betyder en åben dør, og at Gud er den, der tager kærligt imod.

Dåb er at bekende troen på Gud og sige 'ja tak' til invitationen til at komme ind.

Videre: Står sognets kirke åben? Hvornår og hvem kan komme? Hvilke anledninger kan der være til at komme i kirken? Sker der noget i kirken udenfor gudstjenesterne?

Hvis sognekirken er lukket, hvor kan man så få en nøgle?

Fortæl evt. lidt om ordningen med vejkirker, cyberkirken, www.cyberkirke.dk, m.v.

7. At bekende troen på Kristus. Tro, tvivl og vantro.

Tekster: Matthæus 16,16 og 23; Markus 14, 16-31 og 66-72; evt. *Menneskesønnen*, s. 70-72 og s.103-11.

Gennemgang af Peters bekendelse. Hvem er Jesus ifølge Peter? Og hvordan kommer han til at tro at Jesus er Guds søn? Inddrag evt. illustrationerne i *Menneskesønnen*, s. 71.

Samtale om hvad tro er, og hvordan man kommer til at tro på Gud eller i det hele taget får tillid til nogen.

Luthersk forstået er tro jo ikke noget, man kan beslutte sig til. Tro er tillid, altså en følelse, der vækkes af den anden/en anden instans, der netop er troværdig og vækker tillid.

Fremhæv at tro er at lægge sit liv i Guds hånd/favn.

Læs derefter Matthæus 16,23: Hvad sker her? Hvorfor siger Jesus til Peter, at han er besat af Satan?

Med afsæt i de to tekster samtale om, at tro og vantro/tvivl hele tiden kæmper med hinanden. Man kan altså ikke tro én gang for alle. Der er hele tiden en risiko for at miste troen, og i stedet at ville selv.

Arbejdes med *Menneskesønnen* er det oplagt at inddrage sekvensen om Jesu fristelse, s.16 f. Her ses fristeren som en skygge bag Jesus, der til for-

Peter med Himmerrigets nøgle. Elmelundemesteren.

veksling ligner ham selv, en slags dobbeltgænger.
 Perspektivering: Tillid i et venskab versus det at miste tillid/mistillid.

8. Nøglemagt eller ligestilling?

Tekstgrundlag: Matthæus 16,16-19 og 18,18-20.

Bed to konfirmander om at læse teksterne op og find i fællesskab forskelle og ligheder mellem teksterne.

Forskellige fokus: Fremhæv det protestantiske lighedsprincip og Luthers tanke om det 'almindelige præstedømme' (fortæl, hvad denne term dækker) overfor den hierarkiske, katolske opfattelse af Peter som den første kirkeleder/pave og eneste indehaver af nøglemagten.

Nævn også hans attribut, nøglen eller de to krydsede nøgler, samt fortællingerne om Skt. Peter ved Himmerigets port.

Måske kender en af konfirmanderne en fortælling om Skt. Peter ved Himmerigets Port? Ellers kan det være nyttigt selv at have en fortælling parat selv. Det er godt 'huskestof'.

På mange middelalderlige fløjaltertavler er Peter gengivet i hverdagsopstillingen, ofte sammen med Paulus.

Altertavlen anskueliggør på denne måde, at apostlenes forkyndelse rummer det glædelige budskab. Det er så at sige Peter og Paulus, der lukker evangeliet op for menigheden, idet Peter repræsenterer jødekristendommen og Paulus den hedningekristne mission.

Luther satte nok den konsekvente og lidenskabeligt energiske teolog Paulus over Peter. Men NT viser Peter som et menneske, der bestandigt så gerne vil det gode, men fejler, snubler og falder, for så at blive rejst op, taget til nåde, igen. Peter er kort sagt et helt almindeligt menneske, der splittes mellem tro og tvivl. I grunden ganske befriende!

Det er nok lettere at identificere sig med Peter end med Paulus.

I Keldby Kirke på Møn er Peter imidlertid gengivet sammen med Andreas på altertavlens hverdagsopstilling.

Opgave

Er man så heldig at have en fløjaltertavle med Peter og Paulus eller de andre apostle i kirken må samtalen om forholdet mellem Peter og de øvrige apostle naturligvis foregå her, foran denne.

Det samme gælder, hvis der er en samlet fremstil-

ling af Jesu disciple/apostlene, på fx albertavle eller kalkmaleri (som fx i Vallensved kirke).

Alternativt kan konfirmanderne få til opgave at finde flg. billeder på nettet:

Søg fx på www.kalkmalerier.dk eller www.albertavler.dk

- Peter (søg fx i Roskilde Stift under fx Keldby Kirke, Vester Broby Kirke, Kongsted kirke)
- Paulus (søg fx i Roskilde Stift under fx Vester Broby Kirke, Sct. Nicolai Kirke i Køge)
- Jesu disciple – hvad hedder de? (se fx Lukas 6, 12-16) og hvad betyder ordet 'discipel' i grunden?
- Apostlene – hvad betyder ordet 'apostel'?
- Er Jesu disciple de samme som apostlene? Hvis nej, hvad er forskellen?
- De enkelte apostle - hvad hedder de? Hvordan kan man kende forskel på dem, i brugskunstens verden? (se oversigt side 22)

Se fx: www.katolsk.no/biografi/apostler.htm eller <http://80.210.31.252/Helgenoversigt.htm>

Fordel fx apostlene mellem konfirmanderne og lad dem finde flest mulige oplysninger om 'deres' apostels liv og død ud fra NT, oldkirkelige tekster på nettet, biografisk stof, billeder, kalender, m.v.

Hvilken dato er de forskellige disciple/apostle særligt knyttet til? Hvilken effekt har det, at hver apostel har sin særlige dato?

Konfirmanderne sammenfatter deres research, netmateriale m.m på store kartonark, der hænges op i konfirmandstuen, som en slags vægavis.

Afsæt tid til at konfirmanderne kort kan præsentere deres resultater. Evt. kan man gennemgå en to apostle pr. måned hen over sæsonen (evt. i en rækkefølge, der svarer til apostlenes dage, se her til også oversigt over de forskellige apostel-dage og idéoplæg, her side 22).

Opfølgende samtale om, hvem der i dag viderefører apostlenes virksomhed og dermed bærer et ansvar for, at den kristne fortælling om Guds kærlighed fastholdes og udbredes?

Har konfirmanderne selv en rolle, en opgave og et ansvar i det arbejde? Overvej hvilke?

Hvorfor er konfirmanderne vigtige som formidlere af Guds fortælling?

Hvem kan de formidle til og hvordan kan de konkret bidrage til at få 'flere fisk i nettet'? (ord/handling).

9. Tag med ud og fisk! Peters fiskefangst.

Ligesom flere af de andre disciple var Peter fisker.

Senere blev fisken et Kristussymbol, og de første bogstaver i det græske ord for fisk: 'ixthys' er et akrostikon for den gamle bekendelse, at 'Jesus er Kristus, Guds søn og frelser'.

For at understrege denne symbolik er der i en af stiftets kirker, i bunden af døbefonten, fisk af glas – se døbefonten i Klostermarkskirken, i Ringsted.

Opgave: Hver konfirmand tegner/maler et billede af en fisk. Billedet farvelægges. Klip fiskene ud. Klæb til sidst alle fiskene op på et stort karton, så de tilsammen danner én stor kollage.

Alternativt til karton kan man få fat på et brugt fiskekøkken, som fiskene fæstnes til.

Hæng billede/net op i konfirmandstuen.

Ideen kan også bruges i forbindelse med en særlig gudstjeneste for konfirmanderne og deres familier, hvor hver deltager bedes om at male eller tegne en fisk.

Herved bliver det store billede – og fællesskabet – meget tydeligere.

Ved en sådan gudstjeneste kan prædiketeksten fx være Peters fiskefangst eller lign.

Gudstjenesten kan også bygges op over en tekstlæringsrække og en tekst'kollage' over symbolet 'fisk'. Det er oplagt at lade konfirmander og menighed læse nogle af teksterne.

10. Om dåb.

Ud fra temaet 'at være valgt og at vælge' er udarbejdet to 'grydeklare' undervisningsforløb om dåb.

Hvert forløb rummer ideer til en á to dobbelt-lektioner og kan hentes på www.konfiweb.dk

Læs mere om dette materiale i litteratur- og materialelisten, s. 37.

Kristus og mig

Du, Herre Krist DDS 52

Tekst: Hans Christensen Sthen, 1588
Fr. Hammerich 1850
Melodi: A. P. Berggren, 1852

Baggrundsinformation til underviseren

H.C. Sthen er født i Roskilde d. 25.11.1544 og blev efter en tid som præst og rektor for latinskolen i Helsingør provst i Skt. Petri kirke i Malmø, hvor han ligger begravet.

Du Herre Krist stammer oprindeligt fra hans *En liden Vandrebog* (1589). Salmen udtrykker i bønnens form centrale reformatoriske pointer. Af salmens oprindeligt otte strofer er de seks med i salmebogsudgaven. Fem af dem fastholder originalens jeg-form.

Salmens indhold

Salmens første strofe henviser til de reformatoriske grundpiller, troen, Kristus, ordet. Bekendelsen til Kristus, som den der alene frelser fra nød og synd, uddybes i str.2. Når sorgen tynger, viser Kristus sig som hjælper og trøster i nøden (str.3). Det syngende jeg vil derfor overdrage sig selv og åbne sig helt for Jesus (str.4) i bevidsthed om, at han selv har givet tilsagn om at ville være til stede i livet og hjælpe (str.5). Sidste strofe udvider perspektivet fra 'jeg' til 'vi'. Her udtrykkes ønsket om, at alle mennesker ('vi') må leve i indbyrdes kærlighed og sidst opnå en evig himmelsk glæde.

Salmens Jesus-billede er mildt og omsorgsfuldt: Jesus er 'frelser', barmhjertig (jf. 'miskundelig'), og rig på 'nåde', 'sød', 'nær', 'kær', 'mild', 'Herre min', ven og trøster i nøden, lovgiver om næstekærlighed ('dit bud').

Forslag til arbejde med salmen

I. Arbejde med salmeteksten

1. Læs teksten op i fællesskab, idet konfirmanderne skiftes til at læse en verselinje højt: cirkellæsning.
2. Syng salmen sammen.
3. Lad konfirmanderne spørge til indholdet af svære ord og find i fællesskab frem til deres betydning.

Fx kan man i tilfældig rækkefølge skrive de ukendte ord op i én kolonne og ordenes betydning i en anden kolonne - øvelsen består i at 'parre' ordene rigtigt. Ukendte og kendte ord forbindes med linjer, så det matcher hinanden.

Flg. ordliste kan evt. være til nytte:

est: latin = 'er'

miskundelig: barmhjertig

lid: tillid

våde: ulykke, ødelæggelse

attrå: begær

husvale: befrielse, trøst

nåde/nåde gave, af latin 'gratia': nåde er det der gives, uden at man selv skal gøre andet end at tage imod, det 'gratis'.

4. Optælling: Hvor mange gange i salmen forekommer ordet 'du'/'dig'/'din'/'dit' (om Kristus/ og i str. 6 om Gud). Svar: i alt 17 gange, excl. 'du'/'et' i str. 5, vers 5-7, som betegner det syngende 'jeg', mens 'mig' her er Kristus (én gang).

Hvor mange gange forekommer i salmen ordet 'jeg'/'mig'/'min'/'mit'? Svar: i alt 15 gange.

Hertil kommer i str. 5, vers 5-7: 'du'/'dig', i alt tre gange samt i str. 6: 'os'/'vi', ligeledes i alt tre gange.

Hvilken betydning har det, at de personlige stedord optræder så hyppigt i teksten, i alt 39 gange?

Læg mærke til, hvilke ord salmen i øvrigt bruger om Jesus Kristus. Skriv ord og udtryk op på tavlen. Hvad ligger der samlet set i disse udtryk? (Se ovenfor under salmens indhold om Jesus-billede)

5. Lad konfirmanderne parvist eller i mindre grupper vælge en af salmens strofer. Sørg for at alle vers bliver fordelt. Konfirmanderne finder strofens 'nøgleord' og/eller centrale udsagn og skal formulere det i form af en prægnant sætning. Grupperne fremlægger på skift deres nøgleord og tolkning for resten af holdet (skriv evt. op på tavlen).

6. Syng til sidst salmen igen. Er salmens anliggende nu klarere? Kan konfirmanderne lide salmen? Hvorfor/hvorfor ikke?

II. Forslag til kreative opgaver:

7. Konfirmanderne laver en rap.

Der vælges mellem

a) at fremføre *Du, Herre Krist* som rap. Med salmens iambiske versemål er denne opgave ikke vanskelig. Opgaven kan løses i fællesskab, idet konfirmanderne står i en cirkel og skiftes til at rappe en verselinje (à la cirkellæsning)

b) konfirmanderne inddeles i grupper. Hver gruppe skriver en ny rap-tekst ud fra de nøgleord og centrale udsagn, de tidligere har fundet i salmen, og fremfører den for resten af holdet.

8. Konfirmanderne laver (gruppe- eller parvist) en stor/lille plakat over et af følgende temaer i salmen:

a) tro, håb og kærlighed (jf. strofe 1,2,5,6)

b) tro/tvivl (jf. str. 1,2 og fx med reference til Peterskikkelsen)

c) sorg/glæde (jf. str. 3,6)

d) miskundhed (jf.str.1)

e) næstekærlighed (dit bud; str.6)

Til denne opgave er der brug for flg. materialer - (udvid selv listen):

- store karton af kraftig kvalitet, (til opklæbning)
- tegnepapir af god kvalitet/ også gerne gråt kraftigt papir
- ugeblade/magasiner/aviser
- evt. stofrester/mosaikbrikker
- maling eller oliefarvekridt af god kvalitet, evt. kulstifter
- sakse, en god lim, tape

9. Alternativt kan konfirmanderne lave en installation - eller hvis der er mulighed for at integrere IT, en power-point-præsentation om et af ovennævnte emner.

Hvad man end vælger, bør der være mulighed for at konfirmanderne kan fremvise deres produkter for holdet og fortælle om deres overvejelser undervejs. Der skal også være lejlighed til at kommentere og stille spørgsmål.

NB! Et ordentligt resultat af de kreative opgaver forudsætter god tid.

Tag evt. klassens billedkunslærer med på råd m.h.t. det praktiske!

10. Hver konfirmand skriver et personligt brev til Jesus om hvad tro betyder eller en bøn. Gemmes i lukket kuvert i deres personlige mapper.

Hvorfor skulle Jesus dø?

Hil dig, frelser og forsoner DDS 192

Tekst: Arnulf af Louvain før 1250
N.F.S.Grundtvig 1837
Melodi: C. C. Hoffmann

Baggrundsinformation til underviseren

Den belgiske cistercienserabbed Arnulf af Louvain (o.1200-1250) er formentlig mesteren bag et stort komponeret værk formet som en billedmeditation over den korsfæstede. Det middelalderlige værk følger i 7 afsnit en opadstigende bevægelse, der gør ophold ved den korsfæstedes sår og begynder med en andagt ved Kristi fødder og slutter med en andagt ved hans ansigt.

Hil dig frelser og forsoner er det forkortede indledningsdigt, mens DDS 193 i øvrigt er syvende del af Louvains opus *Rytmica oratio ad unum quodlibet membrorum Christi patientis et a cruce pendentis*.

I *Den danske Salmebog* findes teksten i Grundtvigs gendigtning. Stroferne 5-7 er hans. Grundtvig understreger i sin gendigtning korsets gåde. Korset er tegnet på Kristi kærlighed og symboliserer ikke død, men liv.

I *Den Danske Salmebog* består salmen af i alt 9 strofer. Flere fakta om salmen og dens historik i Dahm: *Salmehåndbogen*, s.119 og *Salmehåndbog bd. II*, s.203 f.

Salmens indhold

Forholdet mellem den korsfæstede og den syngende er i *Hil dig, Frelser og forsoner* en du-jeg-relation. Tekstens direkte henvendelse, *Hil dig...*, placerer den syngende umiddelbart ved korset, og udover at spejle digtets meditative afsæt, tilfører den salmen en inderlig følelsesfuld og intim tone, som givet medvirker til salmens popularitet.

Den indledende hyldest til Kristus modsvares af en afsluttende bekendelse til troen på korset og den kærlighed, der strømmer fra det. Herved fremhæves først og sidst, at Kristus og ikke den syngende selv er hovedperson og den, der udvirker frelsen, 'nåden' (str.9) og str.2, "...jeg tror af dine vunder/væld udsporang til stort vidunder". Salmen understreger samtidig, at frelsen ikke bare gælder det enkelte individ, men alle (str.2. 'støvet', 'os'; str 3: 'korsets død i vores sted').

Jeg'et hilser i str. 1 den frelser, der har forsonet verden, og ønsker at ære korset med en krans af roser. Str. 2-3 viser frelseshistorien i tilbageblik: Jesus har for menneskets skyld givet afkald på alt og har i sin død på korset vist en kærlighed, der er stærkere end døden. Stillet overfor korset indser jeg'et sin mangel på kærlighed - i Grundtvigs terminologi er synd 'hertets kulde' (str.4). Hertets kulde er total. Hertet skildres som 'sten', 'fjeld' og 'isbjerg', og jeg'et beder om, at den mægtige flod, der flyder fra Kristi sår - formentlig en reference til nadveren - vil smelte kulden og rense hertet, så livet får sammenhængskraft i troen på den korsfæstede (str.4-7).

Salmens sidste strofer udfolder troen på korsets gåde, at korset fører til livet her (str.7) og efter dette liv til livet hisset, Paradis (str.8-9).

Forslag til arbejde med salmeteksten

I. Forslag til samtale

1. Syng salmen i fællesskab

2. Fokus på 'du' (Kristus) og 'jeg' (den syngende) (skriv gerne konfirmandernes svar op på tavlen):

Hvad siges om Kristus ? - 'frelser', 'forsoner', 'hel- lere giver du end tager', 'hertegløden', 'floden, der kan vælte klipper og smelte isbjerge', osv.

Hvad kendetegner jeg'et ? - 'hertets hårdhed, hertets kulde', 'sten'/'isbjerg'/'klipper', 'må som blomsten visne', osv.

Samtale om salmens indhold ud fra svarene. Afsæt tid til at konfirmanderne individuelt eller parvist får mulighed til at reflektere over hvad 'hertets kulde' er, og hvordan kulde og forstening kan vise sig i dagliglivet. (Opfordring til konfirmanderne om at notere stikord).

Hvis tiden tillader det og konfirmanderne har hørt om Peters liv og levned kan man læse salmen med Peter-figuren for øje: Fx oplever Peter, at Kristi kærlighed er stærkere end døden (str.2-3) ved fodvaskningen og det der følger derefter (Johannes 13). Sit eget 'hertets kulde' (str. 4) erfarer Peter, da han fornægter Jesus (Lukas 22,31 ff. og 23,54 ff.). Kristus som livets mening (str. 7) ses i den kaldelse, Peter ikke kan modstå (Markus

1,16-20), i samtalen med den opstandne (Johannes 21,15 ff.) og i Peters efterfølgende virksomhed, fx helbredelsen af Æneas i Lydda og opvækkelsen af Tabitha i Joppe (Apostlenes Gerninger 9).

Arbejder holdet med *Menneskesønnen* kan man bede konfirmanderne om at finde eksempler på steder, hvor Peter fortæller om og/eller selv møder Kristi kærlighed (fx s. 34 ff.; s. 42 f.; s. 80 f.), hjertets kulde og fornægtelsen (s. 104 ff.), den videre opgave (s.22 f.; s.105; s.131 ff.).

Er udgangspunktet derimod Bodil Busks *Skolebibelen* vil flg. billeder være relevante:

Niels Larsen Stevns: „Kristus og Peter i båden“ (s. 146)

Niels Larsen Stevns: ”Kristus og Peter” (s. 159)

Caravaggio: „Peters fornægtelse“ (s. 192)

Peter Madsen: Herrens engle åbner fængslets porte (s. 205)

Albrecht Dürer: ”Apostle” (s 221)

Fokus på strofe 7:

Er der forskel på slet og ret at leve og elske livet og så salmens ord ”lad i dig mig elske livet” ?

Hvis ja - hvilken?

Er verset et løfte om lykke i livet? Begrund svar.

Hvorfor må man elske livet? Hænger det sammen med kristendommen

- at vi hver morgen vågner glade og med fornyet livsmod?

- at samfundet gør mest muligt for at redde og bevare liv – i stedet for ligeegyldigt at lade stå til?

Lad konfirmanderne finde eksempler på, at det forholder sig sådan. Eksempler kan være:

Speakerstemmen der afbryder et radioprogram for at opfordre bilisterne til at give plads for den ambulance, der under eskorte er på vej til et hospital (livshjælp).

Katastrofen ved fyrværkerifabrikken i Kolding i 2004, hvor en brandmand sætter livet til for at hjælpe andre.

Den massive folkelige opbakning til ofrene for tsunami-bølgen i Sydøstasien, 2.juledag 2004.

Hvad betyder ”lad i dig mig elske livet” for Peters og de øvrige apostles liv?

Hvilken af salmens strofer kan konfirmandernes bedst lide? Begrund svar.

Hvor i kirkeåret og i en gudstjeneste hører salmen naturligt hjemme?

II. Forslag til arbejde med billeder

Opgave:

Se sammen på illustrationer i *Det nye Testamente illustreret med værker fra kunstens historie*, fx en eller flere af flg.:

Ford Madox Brown: ”Forvaskningen”, 1852 (s.286)

Emil Nolde: ”Korsfæstelsen”, 1912 (s.88)

Maja Lise Engelhardt: ”Tornekronen”, 1988 (s.146)

Paul Gauguin: ”Den gule Kristus”, 1889 (s. 148)

Paul Gauguin: ”Den grønne Kristus”, 1889 (s. 248)

Lovis Corinth: ”Ecce Homo”, 1925 (s. 302)

Peter Brandes: ”Langfredag”, 1986 (s.304)

og/eller langfredagsbillederne i *Menneskesønnen* (s. 122 ff. og s. 9 f.)

og/eller lad konfirmanderne søge forskellige fremstillinger af Kristus på korset, fx på nettet.

For at anskueliggøre sammenhængen mellem påske og nadver kan man vælge at inddrage et langfredagsmotiv, hvor Kristi blod opsamles i en alterkalk. Måske findes et sådant i kirken eller måske finder konfirmanderne selv frem til motivet på nettet.

Samtale om et eller flere udvalgte billeder:

Hvor stammer billedet fra?

Hvornår er det lavet?

Af hvilken kunstner? Gør det en forskel om billedet er signeret eller anonymt – hvis ja, hvilken?

Hvad er at bemærke om billedets perspektiv, farvekomposition, osv.?

Hvordan er den korsfæstede fremstillet, som en kongelig, rank skikkelse (som de romanske krucifikser, fx Åbykrucifikset), som lidende og sonende Herrens tjener (fx de gotiske fremstillinger), som himmelsk søn eller plaget menneske?

Overvej i fællesskab forskelle mellem de enkelte billeder, og hvad de kan være udtryk for.

Hvorledes forholder konfirmanderne sig til de forskellige udtryk? Hvad er afgørende for deres vurdering? Lad dem begrunde deres holdninger.

I sammenhængen er det naturligvis oplagt at inddrage kirkens billeder/krucifikser.

Lad evt. konfirmanderne selv fremstille kors/krucifikser, i deres eget formsprog – (se også nedenfor).

III. Forslag til film

Jesu mange ansigter (varighed 14 min.)

Filmen er af ældre dato med tilhørende undervisningsvejledning af Per Jensen. Den kan lejes hos:

Religionspædagogisk Center, Frb. tlf. 33 24 92 50.

IV. Forslag til fortælling/oplæsning

Som perspektivtekst kan man oplæse eller genfortælle Pär Lagerkvist: *Barabbas*, fx i et uddrag som Andreas Davidsen: *Kontrast og parallel. Arbejdsbog til læsning af Gammel og Ny testamente*, Gyldendal 1982, s. 209 ff. (Tranebogsudgave, s.40-45 og s. 91- 101). Her fortælles om Barabbas, der blev frigivet langfredag og for hvem Jesu død betyder først liv, så tro.

En anden mulig perspektivtekst er H.C.Andersens "Snedronningen", et eventyr fra 1844, der både inddrager rosensymbolikken og i drengen Kay og pigen Gerda opstiller den modsætning mellem kølig forstandstænkning og hjertets indfølelse erkendelse og tro, der også optager Grundtvigs bidrag til salmen (str.5-7).

V. Forslag til kreative opgaver

Samtale om korsets og rosens symbolske værdi i forbindelse med arbejdet:

Korset som udtryk for død, det er jo et tortur- og henrettelsesinstrument, og for liv: Kristus dør på korset af kærlighed til mennesket. Hans blod er en rensende og levendegørende livstransfusion, som stadig er virksom i nadveren.

Rosen er et modbillede til tornekronen (str.1 og jf. også Maja Lise Engelhardt's "Tornekrone") og kærlighedssymbol. I middelalderen hentyder rosen ofte til Maria, således i "En rose så jeg skyde" og fx rosenkransen – en reference, der bl.a.i H.A. Brorsons "Den yndigste rose er funden" overføres til Kristus.

Under det kreative arbejde kan man dæmpet afspille *Hil dig frelser og forsoner*.

1. Fremstil i fællesskab et kors, fx flettet af grene eller bøjet i jern-/pigtråd eller 'ståltrådsnet'.

Og fremstil i fællesskab en krans af roser, gerne røde, kærlighedens og blodets farve. Det er bedst at bruge naturlige haveroser, som konfirmanderne medbringer (min. en rose pr. konfirmand, så alle bidrager). I mangel af roser kan man bruge andre blomster, gerne fra have, altan eller mark, evt. papirroser, som konfirmanderne selv krammer af silkepapir.

Vind sammen rosenkransen om korset, så korset ændres fra et dødssymbol til symbol for liv og kærlighed. Syng afslutningsvis salmen *Hil dig, Frelser og forsoner*, stående eller siddende i kreds om korset, der kan placeres vandret på et bord eller på gulv.

NB! Det er vigtigt, at alle bidrager til at lave både kors og rosenkrans.

Materialer:

- til kors: grene eller fx ståltrådsnet; hammer og søm eller bånd
- til rosenkrans: roser eller andre blomster (konfirmanderne skal medbringe blomsterne selv, men hav gerne ekstra parat!)
- evt. en stor halmkrans eller ekstra ståltrådsnet til at danne 'skelettet' til kransen
- evt. (rødt) silkepapir til fremstilling af papirroser
- ståltråd eller bånd, evt. også silkebånd til pynt
- sakse

2. Alternativt kan man tage afsæt i, at kirken ofte danner en korsform, hvis midte er alteret.

Med samme formål som ovenfor binder konfirmanderne små blomsterkranse. Disse arrangeres i en korsform i kirken.

Et blomstrende kors kan også arrangeres på flg. måde: Placer aflange bageforme i en korsform på kirkegulvet og fyld dem med sand eller oasis. Stik roser ned i formene, så de fyldes af blomster.

Man kan runde af med at lade konfirmanderne skrive et vers om korset eller en bøn. I kirken fæstnes digt/bønner til korset, de har lavet.

Forslag til dobbeltlektion

- a indøvelse af *Hil dig frelser og forsoner* (10 min)
- b. samtale om salmens indhold ud fra et eller flere af ovenstående punkter (ca. 20-25 min)
- c. konfirmanderne fletter blomsterkranse (ca. 10-15 min)
- d. pause (10 min)
- e. konfirmanderne skriver et vers om korset, hjertets kulde, eller en bøn (salmen afspilles imens)(10 min)
- f. forberedelse i kirken: kors/blomster arrangeres, alterlys tændes, m.m. (10 min)
- g. andagt i kirken (20-25 min) (få gerne organisten til at medvirke)

Hil dig frelser og forsoner, v.1-6

tekstlæsning, fx Joh 10, v.11-15 og v.17-18.

nadver

Hil dig frelser og forsoner, v.7-9

Fadervor

Velsignelse

Andet

Et undervisningsoplæg fra Konfirmandaktion med ideer til gruppearbejde om *Hil dig frelser og forsoner* kan hentes på:

<http://www.konfirmandaktion.dk/new/content.php?mainid=5&subid=50> .

Dette materiale indeholder en ordliste, man kan udlevere til konfirmanderne.

Korsfæstelsen

Billede fra håndskrift ca. 1150-60.
Ukendt kunstner.

Billedbeskrivelse:

Illustrationen fra det gamle håndskrift er delt i sektioner af tværgående linjer og skal læses nedefra nedefra og op. Flg. ses:

a) udsnit af det latinske håndskrift med fremhævelse af ordet "quoniam": "eftersom"

b) motiv fra GT: (pesach-) offer

c) motiv fra NT: Kristi offer på Golgata, påskemotivet

d) over korsets tværbjælke ses to skikkelser, der er orienteret mod den korsfæstede

e) himmelhvælvingen, båret oppe af to ranke søjler

f) arkitektonisk udsmykning

Formodentlig fortæller manuskriptet, der er affattet på latin, historien bag billedet.

I nederste billedfelt (b) ses ofringen af et dyr – måske et lam? Offerdyret er anbragt på et smykket alter, og den ofrende skæggede mand dræber dyret ved et halssnit. Offermetoden er jødisk og kaldes 'Schächtning'. Konteksten er altså jødisk, gammeltestamentlig.

Offeret kan være det jødiske påskeoffer eller er måske offeret af syndofferdyret. Det fandt sted på den store forsoningsdag, der holdtes en gang årligt (jf. III Mosebog kap.16).

Situationens betydning understreges af de to mandspersoner, der flankerer offeret, og som begge er hellige, jf. glorien om deres hoveder. Skikkelsen til højre i billedet holder en kasse, "arca", der også beskyttes af et bevinget og hornet væsen, formentlig en himmelsk seraf – eller en kerub. (At serafiske ildvæsener befandt sig ved templet i Jerusalem fremgår af profeten Esajas' bog kap.6).

Fortsættes side 36

Hvad er miskundhed?

– Er det noget du har brug for?

Til himlene rækker din miskundhed, Gud DDS 31

Tekst: Salme 36,6-10. B.S.Ingemann (1845)
Melodi: J.P.E.Hartmann, 1852

Baggrundsinformation til underviseren

Bernhard Severin Ingemann (1789-1862) er i *Den danske Salmebog* repræsenteret med i alt 31 originale salmer, hvoriblandt denne, samt 9 bearbejdede salmer. Hans forfatterskab er både teologisk og historisk, nationalromantisk.

Til himlene rækker ...blev konkret skrevet til trøst for en ung kvinde, Jomfru Meta Nyegaard, der led af dødelig tuberkulose. Hun havde bedt Ingemann om at skrive en salme med Salme. 36,6-10 som forlæg.

Som Ingemanns salmer i øvrigt bæres teksten her af en troskyldig fromhed, som sætter sig igennem en barsk livshistorie: Ingemann var kun ni år, da faderen døde og nitten, da han mister sin mor. Herefter dør brødrene. I studietiden forliste han alt ved englændernes bombardement af København i 1807. Efter dannelsesophold i udlandet blev Ingemann lektor ved Sorø akademi. Han stod i kontakt med flere af tidens førende personligheder, bl.a. H.C.Andersen og N.F.S.Grundtvig.

Salmens indhold

Til himlene rækker... er affattet i et iambisk-ana-pæstisk versemål, der understøtter salmens lyse indhold.

Salmen er en poetisk omskrivning af det budskab, at Gud ikke blot har skabt, men kærligt opretholder og frelser verden. Guds domme er uudgrundelige, hans kærlighed 'som himlenes favn', uendelig (str.2). Menneskene søger beskyttelse under Guds 'kærligheds vinge' (str.3). Guds 'vinger' nævnes også i Salme 36,8, men måske henviser salmen yderligere til Matthæus 23,37 og billedet af hønen der beskyttende samler kyllingerne under sin vinge.

Den bævende due (str.4) er nok en omskrivning af, at Guds omsorg omfatter resten af skabningen, incl. dyrene, jf. Salme 36,7b. Men den bævende due er også billede på den bævende og tørstende sjæl, dvs. den bange, sukkende sjæl, der søger

trøst og frelse, en frelse salmens afsluttende vers forsikrer om. Sjælens mål er - ude af mørket - at skue 'lys i dit lys', at se Gud ansigt til ansigt.

Først og sidst konstaterer (indikativ) salmen, at Gud både er i mørket og lyset – at Guds omsorg rækker fra havets dyb til himlene.

Salmeteksten rummer flere poetiske vendinger og sammensatte ord, fx 'miskundhed', 'retfærdshånd', 'kærlighedsvingen', 'den tørstende sjæl', 'den bævende due', som godt kan fascinere uden at skulle forklares sønder og sammen.

Det specifikt kristne i salmen samler sig om det gamle ord 'miskundhed', der betyder 'nåde', 'barmhjertighed'. Ordet er sammensat af præfikset 'mis-' og '-kunne' i betydningen: 'tilregne', 'give ansvar for'. Guds miskundhed betyder altså, at Gud ikke tilregner mennesket dets skyld.

Arbejdsoplæg

1. Indøv salmen
 2. Indkreds herefter salmens overordnede tematik, som samles i begrebet 'miskundhed'.
Fremhæv 'miskundhed' som et vigtigt ord. (Det optræder også i DDS 52, som indgår i dette materiale. Brug det evt. i en senere samtale om skyld og tilgivelse).
 2. Passer Hartmanns melodi til teksten? Begrund svar
 3. Tror I, at den syge pige, Meta, fandt trøst i Ingemanns salme? Begrund svar.
 4. Har trøst noget med kristendom at gøre? Hvis ja, hvad?
 5. Er *Til himlene rækker* en god/dårlig salme? Begrund svar. Ved hvilke lejligheder kan salmen bruges – til en konfirmation?
 6. Hvorledes viser Guds miskundhed sig i NT - og i fortællingen om Peter? (find eksempler, fx i *Menneskesønnen*).
- Har du brug for 'miskundhed' i dit liv?

Det er Moses med Pagtens Ark. Bemærk hans bare fødder - en reference til II Mosebog 3.

Manden til venstre i billedet bærer krone og er iført en rød (purpur?) kappe og guldbremmet

klædning, foruden sko – en reference til kongelig status. Måske er det kong David, den skikkelse det messianske ideal er formet på grundlag af.

Næste billedfelt © viser offeret i kristendommens nye pagt. Her ses ingen ofrende mennesker. Det er Gud selv, der ofrer og ofrer sig i skikkelse af sin søn. Den latinske indskrift øverst på korset fortæller, hvem det er, der hænger på korset, "Jesus fra Nazareth, jødernes konge".

Personerne ved korset identificeres igen af deres klædedragt. Det er romerske soldater og der er intet helligt over dem. Den ene stikker sin lanse i Jesu side, den anden rækker en svamp (med eddike) til den tørstende korsfæstede. Motivet illustrerer Johannes-evangeliets 19. kapitel.

Placeringen af den ofrede gloriebærende Jesus som offerlam over det jødiske offer er betydningsbærende. Det er den nye pagt overfor den gamle pagt.

Mennesket forsones ikke med Gud ved at ofre, fortæller billedet, men ved at modtage det offer Gud selv bringer, og som på billedet tydeliggøres ved blodet, der løber ned i jorden fra Kristi sår. En klar reference til nadveren. (Evt. kan man her inddrage den middelalderlige legende om "Livets træ og korsets træ", som findes i materialet *Luther for konfirmander*, s.12, se www.roskildeundervisning.dk)

Billedafsnittet over korsets tværbjælke (d) viser to gloriebærende og skæggede mandspersoner, der begge er orienteret mod korset. Den ene har hænderne rakt ud som i velsignelse – den anden peger på korset. Hvem kan disse personer være? Et bud er, at det er de to mest markante apostle: Peter i velsignelsesgestus, altså som kirkehyrde, og Paulus, som den, der teologisk-systematisk udfolder betydningen af Jesu offerdød og kristologien. De to repræsenterer da både henholdsvis jødekristendom og hedningekristendom og kirkens tid, Helligåndens tid.

Lidt unuanceret kunne man altså sige, at billedfelterne ikke bare illustrerer tre tidsaspekter, GT, NT og kirkehistorien – men de tydeliggør også tre aspekter af Gud: Fader, søn, Helligånd.

Til nu har billedet vist udsnit af den historiske og jordiske del af frelseshistorien. Men over den bue, der markerer himmelhvælvingen (e) antydes fremtidshåbet (f). Der antydes en bystruktur, som vel henviser til Det himmelske Jerusalem, som skildres i Johannes Åbenbaring (kap.21-22).

Samtidig er det nok ikke tilfældigt at de tårnlignende bygninger til forveksling ligner bogruller.

Måske er det endnu en reference til de to skrifter, der fortæller hele frelseshistorien, GT og NT. I så fald må der være tale om en bevidst parallel til de stokke, jødiske Torah-ruller vikles op på, og som går under betegnelsen "Livets træ".

Derved er illustrationen til alle sider indrammet af den tekst, der i bogstaver udfolder hvad billedet her fortæller. Det er bibelteksten, der fremmaler Kristus som korsfæstet, for øjne og ører.

Men den ukendte kunstner har samtidig formået at sammenfatte det væsentlige i kristendommens myte og historie i et pædagogisk velfungerende 'huskebillede'.

Undervisningsidé

Betragt billedet i fælleskab. Og beskriv billedfelterne nedefra. Inddrag konfirmanderne aktivt i beskrivelsen og saml til sidst billedets fortælling sammen.

Hvad synes konfirmanderne om billedet og denne måde at fortælle bibelhistorie på?

Litteratur og materialer

Andersen, Hans Christian: *Samlede Eventyr og Historier*, Jubilæumsudgave, Hans Reitzel, 1992. (ISBN 87 4121 4029 4)

Davidsen, Andreas: *Kontrast og parallel. Arbejdsbog til læsning af Gammel og Ny Testamente*, s.209-215. Gyldendal, 1982 (ISBN 87 00 51333 4)

Den Danske Salmebog, Det kgl. Vajsenhus' Forlag 2003. (ISBN 87 7524 115 3)

Det Nye Testamente illustreret med værker fra kunstens historie. Det danske Bibelselskab, 1992 og senere udg. (ISBN 87 7523 317 7)

Kjærgaard, Jørgen. *Salmehåndbog I-II*. bd. I: *Salmehistorie*. Bd. II: *Salmekommentar til salmerne i Den Danske Salmebog 2002*. Det kgl. Vajsenhus' Forlag, 2003 (ISBN 87 7524 130 7)

Kruse, Anette: *Roskilde Domkirke*. Roskilde Domkirkes Salgsfond, 2003 (Ill.) (ISBN 87 7524 130 7)

Madsen, Peter: *Menneskesønnen tegnet og fortalt af Peter Madsen*, Det danske Bibelselskab 1995 og senere. (ISBN 87 7523 337 1)

Nykjær, Mogens: *Peterskirken. Historie og betydning*. Gyldendal 3.udg. 2000 (ISBN 87 00 46526 7)

Oldkristne tekster. De apokryfe Evangelier, bd. III ved Søren Giversen, Poul Kristensens Forlag, 2002 (ISBN 87 7851 171 2)

Petersen, Henry: *Danske gejstlige Sigiller fra Midaldderen*, 1886 Nr. 186 (tavle XIII) og nr. 149 (tavle X)

Rydahl, John: *Undervisningshåndbog til Menneskesønnen tegnet og fortalt af Peter Madsen*, Det danske Bibelselskab 2002 (ISBN 87 7523 458 0)

Sørensen, Bodil Busk: *Skolebibelen en bibelhistorie til undervisning i kristendom*, Religionspædagogisk Forlag, 2000 (ISBN 87 7495 092 4)(Ill.)

Billeder og andre materialer

Et godt undervisningsoplæg til *Hil dig frelser og forsoner* kan hentes på:

http://www.konfirmandaktion.dk/new/content.php?mainid=5&subid=50_

På spil i kirken (cd-rom) og *Lærervejledning "På spil i kirken"*, udg. af Danmarks Kirkelige medie-

center, 2003 (ISBN 87 89525 07 8 (cd rom) og ISBN 87 89525 09 4 (lærervejledning))

To undervisningsmaterialer om dåb, der kan bruges først i konfirmationsforberedelsen, kan printes ud fra www.konfiweb.dk. Se under undervisning > på spil i kirken > level 1. Begge forløb er 'grydeklare' med ideer til en à to dobbeltlektioner.

Med afsæt i tematikken 'at være valgt og at vælge' handler det ene forløb om dåb, det andet om dåb og salmer. Materialet, der ikke forudsætter at man har arbejdet med cd-rommen *På spil i kirken*, er udviklet af Hanne Toftager og Anne-Birgitte Zoega.

Materialet suppleres i 2005 med et undervisningsmateriale om 'påske'.

Film: *Jesu mange ansigter* (varighed: 14 min.) Filmen er af ældre dato og kan lejes hos Religionspædagogisk Center, Frederiksberg, tlf. 33 24 92 50. www.rpc.dk

Undervisningsvejledning medfølger. Pris for leje, pr. visning 175. -kr.

(På samme bånd findes filmene *Nøglen* og *O, happy day*).

Tiller, Eric: *Luther*. 2004 (dvd) (varighed: ca. 1 time 59 min.) (DVD 823 177 1.44)

Hjemmesider og links

www.folkekirken.dk Folkekirkens hjemmeside med indgang til stifter og sogne

www.kalkmalerier.dk Kalkmaleribasen, en registrant over danske kalkmalerier

www.katolsk.dk Det katolske bispedømme i Danmarks hjemmeside

<http://www.katolsk.no/biografi/apostler.htm>

Den katolske kirke i Norges oversigt over apostle

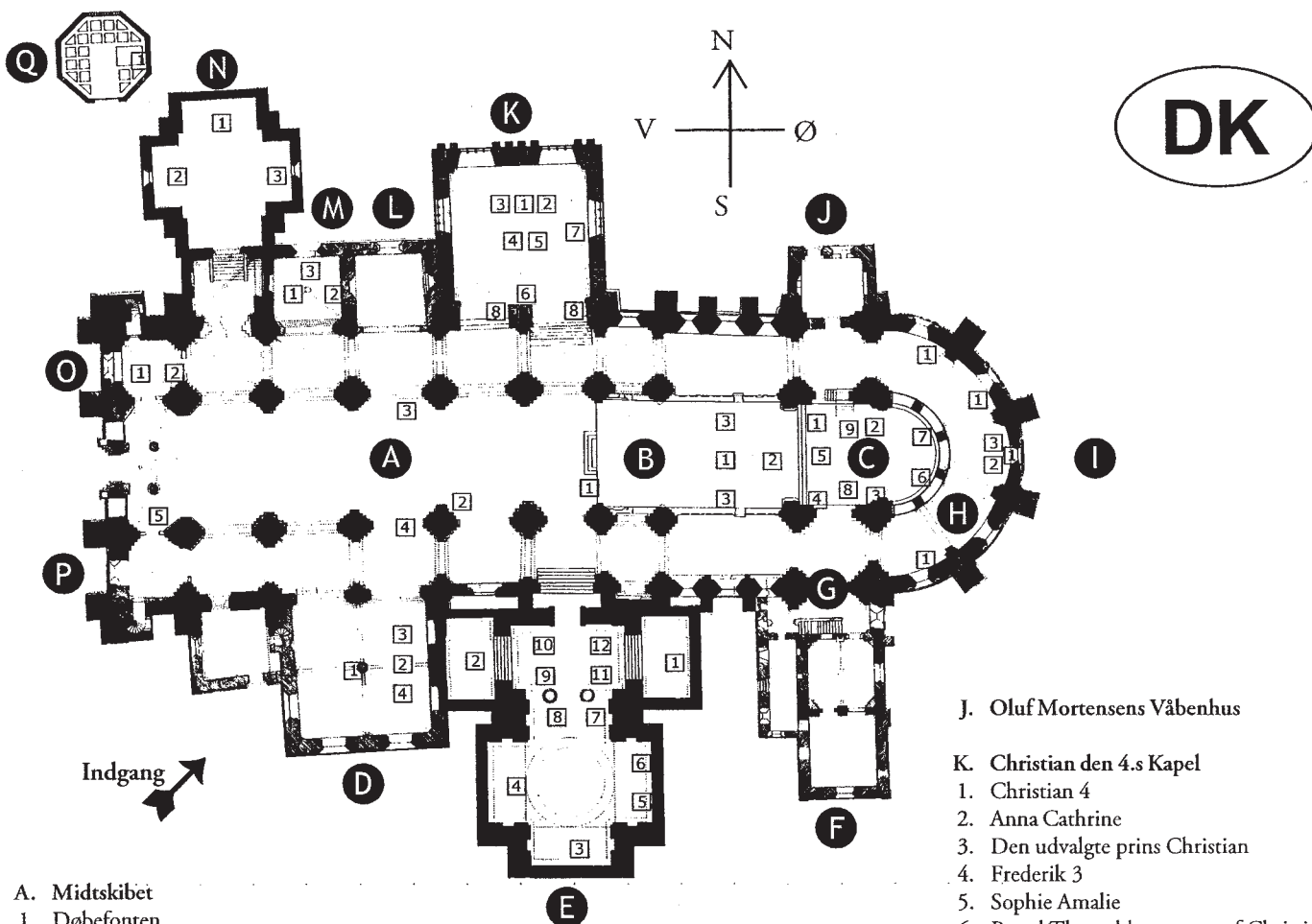
www.religion.dk Kristeligt Dagblads religionsportal. Kan varmt anbefales.

www.roskildeundervisning.dk Det religionspædagogiske udvalg i Roskilde Stift's hjemmeside. Her findes bl.a. materialer til tidligere års konfirmandarrangementer.

www.vatican.va Vatikanets hjemmeside

www.altertavler.dk En registrant over Danmarks middelalderlige altertavler ved Sissel F.Plathe og Jens Bruun. Arbejdet er igangværende og registreringen af tavlerne i Roskilde Stift er endnu ikke påbegyndt.

Under denne side findes en oversigt over helgener, herunder apostlene, på: <http://80.210.31.252/Helgenoversigt.ht>

- A. Midtskibet**
1. Døbefonten
 2. Prædikestolen
 3. Kongestolen
 4. Orglet
 5. Uret, Kirsten Kimers og Per Døver

- B. Kannikekoret**
1. Altertavlen
 2. Margrete 1
 3. Kannikestolene

- C. Højkoret**
1. Harald Blåtand (indmuret)
 2. Estrid, Knud den Stores søster (indmuret)
 3. Svend Estridsøn (indmuret)
 4. Biskop Wilhelm †1073/74 (indmuret)
 5. Hertug Christoffer †1363
 6. Christian 5
 7. Charlotte Amalie
 8. Frederik 4
 9. Louise

- D. Helligtrekongers Kapel**
1. Kongesøjlen
 2. Christian 1 og Dorothea (bag Kongesøjlen)
 3. Christian 3 og Dorothea
 4. Frederik 2 og Sophie

- E. Frederik den 5.s Kapel**
1. Christian 6
 2. Sophie Magdalene
 3. Frederik 5
 4. Louise
 5. Juliane Marie
 6. Christian 7
 7. Frederik 6
 8. Marie Sophie Frederikke
 9. Christian 8
 10. Caroline Amalie
 11. Louise Charlotte
 12. Frederik 7

E Kapitelhuset, ingen adgang.

- G. Opgang til Domkirkemuseet i Riddersalen over Helligtrekongers Kapel.**

- H. Koromgangen**
1. Bispeportrætter
 2. Helhestens grav
 3. Biskop Peder Jensen Lodehat

I. Absalonsbuen

J. Oluf Mortensens Väbenhus

- K. Christian den 4.s Kapel**
1. Christian 4
 2. Anna Cathrine
 3. Den udvalgte prins Christian
 4. Frederik 3
 5. Sophie Amalie
 6. Bertel Thorvaldens statue af Christian 4
 7. W. Marstrands maleri af Christian 4 på Trefoldigheden
 8. Caspar Finckes smedejernsgitter

L. Sankt Andreas Kapel
Beregnet til andagtssøgende

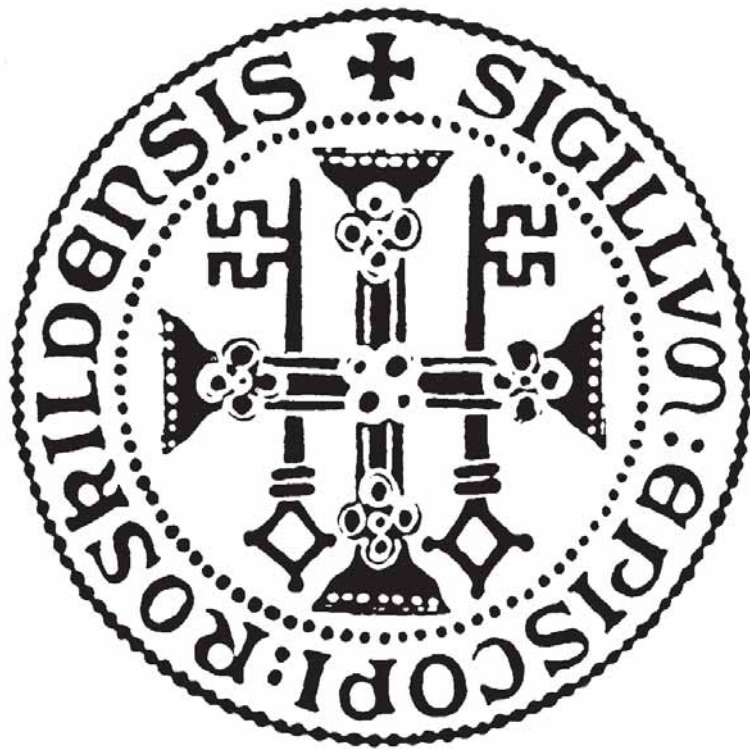
- M. Sankt Birgittes Kapel**
1. Domkapitlets brevskab
 2. Celebrantstolen
 3. Niels Skaves kantorstol

- N. Det glücksborgske Kapel**
1. Christian 9 og Louise
 2. Frederik 8 og Louise
 3. Christian 10 og Alexandrine

- O. Nordre Tårnkapel**
1. Dronning Anne Sophie
 2. Gitter med trolld (Trolle-slægten)

P. Søndre Tårnkapel
1. Krag-slægten

- Q. Frederik den 9.s Begravelsesplads**
1. Frederik 9 (uden for kirken)
 2. Ingrid

www.roskildestiftmedieudvalg.dk/peter